

Tarım ve Hayvancılık Raporu 2020

Giriş

Gelişen ve değişen dünyada insanoğlunun önemli ve değişmez sorunlarının başında yeterli ve dengeli beslenme gelmektedir. Bu olgu söz konusu olduğunda, hayvansal ürünler taşıdıkları biyolojik özellikleri nedeniyle vazgeçilmez ve diğer besin maddeleri ile ikame edilemez bir konumdadır. İnsanın büyümesi, gelişmesi ve sağlıklı kalabilmesinin yanı sıra, beyin gelişimi bakımından da önemli olan sekiz adet aminoasit, sadece hayvansal kökenli proteinlerde yeterli miktar da bulunmaktadır. Hayvansal besinlerdeki protein miktarları ette %15-20, balıkta %19-24, yumurtada %12, sütte %3-4, peynirde ise %15-25'dir. Sağlıklı beslenme için kırmızı et, beyaz et, süt, yumurta gibi hayvansal ürünlerin düzenli olarak tüketilmesi gerekmektedir. FAO verilerine göre 2013 yılında ülkemizde tüketilen günlük protein miktarının %72'si bitkisel kökenli gıda maddelerinden karşılanmaktadır. İnsanların yeterli ve dengeli beslenmesinde önemli rolü bulunan hayvancılık sektörü; ulusal geliri ve istihdamı artırmak, et, süt, tekstil, deri, kozmetik ve ilaç sanayi dallarına hammadde sağlamak, kalkınmaya katkıda bulunmak ve ihracat yoluyla döviz gelirlerini artırmak gibi önemli ekonomik ve sosyal fonksiyonlara sahiptir. Günümüzde Hayvancılık sektörü; yem sanayi, et ve mamulleri sanayi, süt ve mamulleri sanayi, dericilik ve tekstil sanayileri, veteriner ilaçları ve hayvancılık ekipman sanayileri vb. bileşenleri yeni istihdam alanları oluşturmakta ve hayvansal ürünlerin işlenmesiyle katma değer yaratmaktadır.

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin belirlenmesinde kullanılan önemli kriterlerden birisi de kişi başına tüketilen hayvansal besin miktarıdır. Bu bağlamda hayvansal protein tüketimi ile kalkınmışlık arasında sebep sonuç ilişkisinin var olduğu görülmektedir. Beslenme ihtiyacını kendi kaynakları ile karşılama hedefi ülkeleri hayvancılık sektörüne yönelik destekleme ve korumayı da içeren tarım politikaları oluşturmaya yöneltmiştir. Gelişmiş ülkeler ulusal üretimde istikrarı sağlamak amacıyla, bitkisel ve hayvansal üretimi daha rasyonel politikalarla desteklemektedir. Söz konusu ülkeler elde edilen üretim artışı ile aynı zamanda önemli bir dış satımcı ülke konumuna gelmişlerdir.

Dünyada Hayvancılık Sektörünün Görünümü

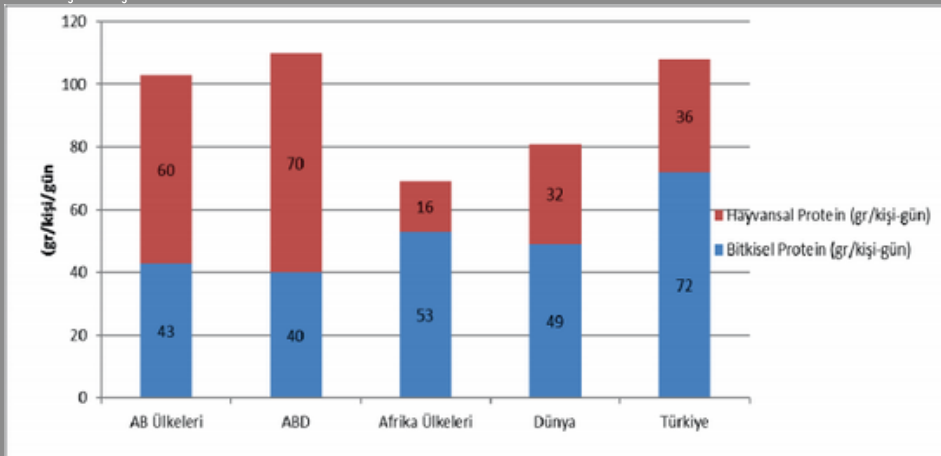
Başta et, süt ve yumurta gibi gıda maddeleri olmak üzere insanların önemli ihtiyaçlarını karşılayan hayvancılık, tarımın önemli alt sektörlerinden biridir. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre 2016 yılında tarım sektörü dünya gayri safi hâsılasının %3,2'sini oluşturmakta, hayvancılık sektörü ise tarımsal gayri safi hâsılasının %37'sini oluşturmaktadır. Bu oran AB ülkelerinde %55, ABD'de %46 iken gelişmekte olan ülkelere %24'ler civarında kalmıştır. Dünya genelinde kişi başına ortalama günlük protein tüketimi 81 gram olup, bunun 32 gramı hayvansal kaynaklı proteinlerden karşılanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde gelişmekte olan ülkelere göre kişi başına günlük protein tüketim miktarı iki kat artarken, proteinlerin hayvansal ürünlerden karşılanma oranları gelişmekte olan ülkelere %20 civarındadır. Bu oran gelişmiş ülkelere %65'lere kadar çıkmaktadır.

Kişi Başı Günlük Protein Tüketimler

Ülke	Bitkisel Protein (gr/kişi/gün)	Hayvansal Protein (gr/kişi/gün)	Toplam Protein (gr/kişi/gün)	Hayvansal Protein Oranı (%)
AB Ülkeleri	43	60	104	58
ABD	40	70	110	64
Afrika Ülkeleri	53	16	69	23
Dünya	49	32	81	40
Türkiye	72	36	108	34

Kaynak: FAO 2013

Kişi Başı Günlük Protein Tüketimler

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) verilerine göre sağlıklı bir insanın vücut ağırlığının her kilogramı için günde 1 gr protein tüketmesi ve bunun da %42' sinin hayvansal kökenli olması önerilmektedir.

FAO verilerine göre dengeli beslenmede önemi fazla olan gıdalardan 2018 yılında dünyada her yıl kişi başına 44,9 kg et tedarikinin olduğu görülmektedir. Bu et tedarikinin 15,9 kilogramını domuz, 16,7 kilogramını kanatlı, 8,8 kilogramını sığır, 2,1 kilogramını koyun ve keçi, 1,4 kilogramını ise diğerleri oluşturmaktadır. 2018 yılında dünyada 1,5 milyar baş sığır, 2,3 milyar baş koyun ve keçi, 207 milyon baş manda, 36 milyon baş deve, 978 milyon baş domuz ve 26 milyar adet kanatlı varlığı bulunmaktadır. Geçmiş yıllara bakılarak bir değerlendirme yapıldığında dünyada 1970 yılına göre 2018 yılında hayvan varlıklarında sığır-mandada %42, koyun ve keçide %57 ve domuzda %79'luk artış sağlanmıştır. Kanatlılarda ise bu artış %393 olmuştur. (FAO)

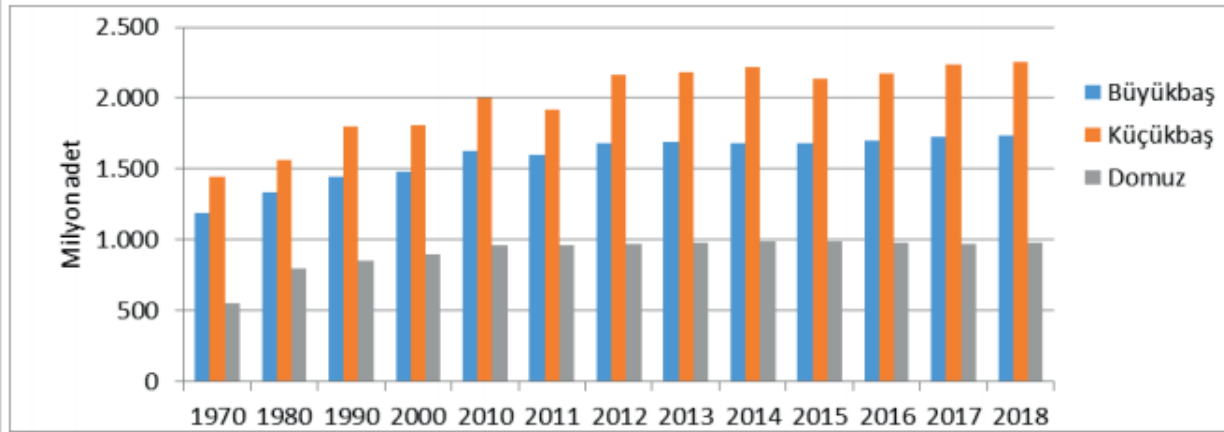
Dünya Hayvan Varlığı (1.000 Baş)

Hayvan Türü	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2016	2017	2018
Sığırlar	1.081.641	1.217.018	1.298.403	1.314.761	1.428.636	1.452.464	1.474.888	1.491.687	1.489.744
Koyun-Keçi	1.440.966	1.562.997	1.799.114	1.805.676	2.000.380	2.139.562	2.176.164	2.236.837	2.255.383
Domuz	547.231	797.778	855.963	899.105	965.855	990.507	981.797	967.385	978.332
Manda	107.263	121.494	148.184	164.114	194.169	196.142	199.280	200.968	206.600
Deve	23.479	23.832	25.321	28.117	24.086	28.305	28.456	34.830	35.525
Kanatlı	5.208.633	7.215.808	10.632.870	14.401.862	19.458.571	24.163.913	24.796.170	24.856.230	25.693.119

Kaynak: FAO

Dünya Hayvan Varlığı

Grafik 2. Dünya Hayvan Varlığı

İnsanlığın ilk çağlarından itibaren ve özellikle göçebelik dönemlerinde, yapılan en önemli ekonomik faaliyet hayvancılık olmuştur. Açlık-tokluk, iyi-kötü beslenme gibi insan odaklı konular, günümüz dünya siyasetini de etkilemektedir. Nitekim gelişmiş ülkeler, geri kalmış olan ülkelere teknoloji, damızlık materyal, canlı hayvan, tohumluk ve işlenmiş ürünler gibi tarımsal üretim maddelerini pazarlayarak büyük bir gelir sağlamakta ve bu şekilde özellikle tarımsal ürün ticareti yaptıkları ülkeler üzerindeki etkinliklerini artırmaktadırlar. Hayvancılık bugün, gelişmiş ülkelerde bir endüstri haline gelmiş, ekonominin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Bu durum, tarımın ve dolayısıyla hayvancılığın ulusal düzeyde geliştirilmesi gereken stratejik bir sektör olduğunu ortaya koymaktadır.

Dünya süt üretimi 1970 yılında 392 milyon ton iken 2018 yılında yaklaşık %115 artarak 843 milyon tona ulaşmış, et üretimi ise %238 artarak 101 milyon tondan 342 milyon tona ulaşmıştır.

Ülkelerin Süt Üretimleri (1.000 Ton)

Ülkeler	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2016	2017	2018
AB	132.090	158.069	155.547	156.155	153.367	166.673	166.369	168.250	168.381
ABD	53.073	58.244	67.005	76.023	87.474	94.644	96.372	97.761	98.716
Afrika	13.844	17.085	21.510	27.986	44.329	48.771	48.048	46.975	46.654
Dünya	391.946	465.819	544.196	582.091	724.802	806.700	809.798	827.884	843.035
Türkiye	7.343	9.615	9.617	9.794	13.544	18.655	18.489	20.670	22.121

Kaynak: FAO

Türkiye süt üretimi ise 1970 yılında 7 milyon ton iken 2018 yılında %216 artarak 22,1 milyon tona ulaşmıştır. Dünyada kişi başına ortalama yıllık süt üretim miktarı 110 kg iken Türkiye’de bu miktar 268 kg’a ulaşmıştır. Dünyada et üretimi (su ürünleri hariç) 1970 yılında 101 milyon ton iken 2018 yılında 3,4 kat artarak 342 milyon tona ulaşmış, kişi başına ortalama yıllık et üretimi 45 kg iken Türkiye için de bu miktar 45 kg olarak gerçekleşmiş ve Dünya ortalamasında olmuştur. Dünya ve Türkiye’de et üretiminin türlere göre dağılımı değerlendirildiğinde, Dünya et üretiminde %35 payı olan domuzun Türkiye’de üretiminin yok denecek kadar az miktarda olduğu görülmektedir. Buna karşın Türkiye’de son yıllardaki et üretimindeki artışta kanatlı hayvan üretiminin payı büyüktür.

Ülkelerin Süt Üretimleri (1.000 Ton)

Ülkeler	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2016	2017	2018
Dünya	100.668	136.736	179.423	229.938	293.485	324.355	330.480	334.230	342.396
AB	26.107	35.898	40.040	43.107	44.927	46.583	47.885	47.685	47.985
ABD	34.410	42.847	51.612	74.177	92.755	43.264	44.634	45.790	46.832
Afrika	5.070	6.690	8.739	11.549	16.408	18.705	19.080	19.376	20.171
Türkiye	572	688	1.161	1.397	2.356	3.404	3.397	3.584	3.668

Kaynak: FAO

Türkiye'de Hayvancılık Sektörünün Görünümü

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze Türkiye hayvan varlığı önemli değişim göstermiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarından İkinci Dünya Savaşı'na kadar önemli bir sayısal artış yaşanmıştır. Savaş yıllarında artış hızı düşmüş, hatta bazı türlerde azalma meydana gelmiştir. Savaşın bitmesini takip eden dönemde sayısal artış hızlanmış, türlere bağlı olarak en yüksek sayısal değerlere 1960-1980 yılları arasında ulaşılmıştır. 1980’li yıllarda ise bütün türlerde hayvan sayısı hızla azalmaya başlamıştır. Ülkemiz coğrafi özellikleri bakımından her türlü hayvan yetiştiriciliği için uygun ortam ve potansiyele sahiptir. Ülkemizde, 1970’li yıllara kadar hem büyükbaş ve hem de küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin tamamına yakını, yerli ırk hayvan varlıkları ile mera hayvancılığı şeklinde sürdürülmüştür. Hayvanlar, kış aylarında kuru ot, saman ve kısıtlı kesif yem ile yaşam payı oranında beslenmiş, diğer zamanlarda ise doğal meralarda otlatılmıştır. 1980’li yıllara kadar Türkiye bu potansiyeli çok iyi değerlendirmiş ve hayvan varlığı sürekli artış göstermiştir. 2000 yılından itibaren ise yapılan devlet desteklemeleri ve teşvikler sayesinde büyük ölçekli hayvancılık tesis sayılarında önemli ölçüde artış olmuştur.

Türkiye'de Hayvan Varlığı (1.000 Baş)

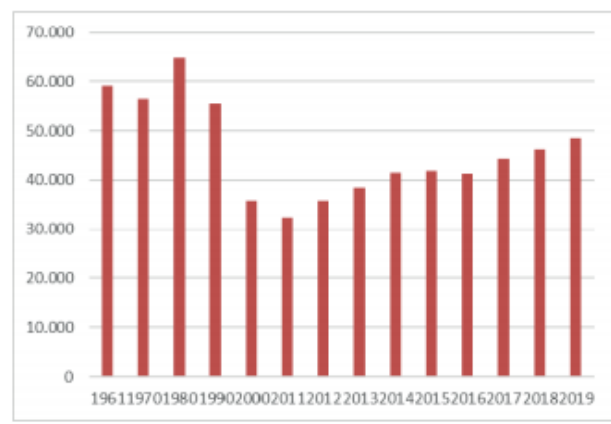
	1961	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2016	2017	2018	2019
BÜYÜKBAŞ	13.577	14.369	16.609	12.604	10.907	11.455	14.128	14.222	16.105	17.221	17.872
Sığır	12.435	13.189	15.567	12.173	10.761	11.370	13.994	14.080	15.944	17.043	17.688
Manda	1.140	1.178	1.040	429	146	85	134	142	161	178	184
KÜÇÜKBAŞ	59.095	56.618	64.801	55.589	35.693	29.383	41.924	41.329	44.313	46.117	48.481
Koyun	34.463	36.351	46.026	43.647	28.492	23.090	31.508	30.984	33.678	35.195	37.276
Keçi	24.632	20.267	18.775	11.942	7.201	6.293	10.416	10.345	10.635	10.922	11.205

Kaynak: FAO ve TÜİK Not: 2000-2019 verileri TÜİK'den alınmıştır.

Türkiye Büyükbaş Hayvan Varlığı (1.000 Baş)

Türkiye Küçükbaş Hayvan Varlığı (1.000 Baş)

Türkiye'de Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren sığırcılık önemli bir üretim kolu olarak algılanmış ve hemen her zaman diğer hayvansal üretim kollarına göre daha fazla ilgi görmüştür. Öyle ki, özellikle son yıllarda, hayvancılık denildiğinde sığır yetiştiriciliği anlaşılır hale gelmiştir. Bunda sığırcılığın sağladığı avantajlar kadar sığır ticaretinin gelişmiş ülkeler içinde daha önemli olmasının büyük payı olmuştur. FAO verilerine göre 2018 yılında dünya süt üretiminin % 81'ini ve et üretiminin %20'sini tek başına sağlayan sığırcılık, besin maddesi üretiminde büyük paya sahiptir. Bu durum sığırcılığın biyolojik avantajlarından kaynaklanmaktadır. Sığırcılığı önemli kılan avantajlar, sığırın;

- Kaba ve kesif yemleri et ve süte dönüştürme yeteneklerinin yüksek olması,
- Süt veriminin yüksek olması,
- Sağılma süresinin uzun olması ile yılın her ayında süt üretimi imkânı sağlaması,
- Çok farklı iklim kuşaklarında yetiştirilme imkânının bulunması,
- Genetik ıslah ve üremenin denetimine yönelik uygulamalara yüksek düzeyde reaksiyon göstermesi ve farklı koşullara uyum sağlayabilecek çok sayıda sığır ırkının bulunmasıdır .

Ülkemiz sığır yetiştiriciliği 1980'li yıllara kadar ağırlıklı olarak aile işletmeciliği şeklinde yürütülmüş, 1980 yılından itibaren ekonomik büyüklüğe sahip sığırcılık işletmeleri kurulmaya başlamıştır. Son yıllarda da sağlanan devlet desteklerinin artması sonucu büyük kapasiteli modern sığırcılık işletmelerinin sayısı hızla artmıştır. Siyah-Alaca ırkını Simmental, Esmer ve Jersey ırkları takip etmekte ve son yıllarda etçi özelliği ile ön plana çıkan Hereford ve Angus ırklarında da önemli artış olduğu görülmektedir.

Hayvancılık, ülkemizin artan nüfusunun yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamanın yanında, hayvancılığa dayalı sanayiye hammadde temini açısından da önem arz etmektedir.

Türkiye'de yetiştirilen kültür ırkı sığırların önemli bir bölümünü sütçü özelliği ile ön plana çıkan Siyah-Alaca ırkı oluşturmaktadır.

Yerli ırkların ise önemli bir kısmını Yerli Kara, Boz, Doğu Anadolu Kırmızısı ve Güneydoğu Sarı-Kırmızısı ırkları oluşturmaktadır. Melez genotipler ise genel itibariyle, kültür ırklarının yerli ırklar ile melezlenmesi sonucu elde edilmektedir. Bu melezlemeler çoğunlukla kasaplık hayvan (dana) elde edilmesi için yapılmaktadır. Türkiye'nin 1991 yılında toplam 11 milyon 973 bin olan sığır varlığının %11'i kültür ırkı, %34'ü Melez ırkı, %55'ini de yerli ırklar oluşturur iken 2019 yılında toplam 18 milyon baş sığır varlığının %48'ini kültür ırkı, %43'ünü melez ırkı ve %9'unu yerli ırk oluşturmaktadır. Ülkemizde, TÜİK verilerine göre 1991 yılında toplam 8,6 milyon ton olan sığır süt üretimi ile birim sağmal hayvan başına verimi 1.400 kg olarak gerçekleşmiş, bu miktar kültür ırkında 2.940 kg, melez ırkında 2.006 kg, yerli ırkta 743 kg'dır. 2019 yılında ise 21 milyon ton süt üretimi ve birim sağmal hayvan başına verim 3.158 kg olarak gerçekleşmiştir. Bu miktar kültür ırkında 3.861 kg, melez ırkında 2.722 kg ve yerli ırkta 1.303 kg'dır. Ülkemiz sığırlarının ıslahı konusunda yapılan çalışmaların yanında, hayvan besleme ve işletmecilik alanında sağlanan gelişmeler 1991 yılında ortalama 143 kg/baş olan karkas ağırlığını 2019 yılında 296 kg/baş'a ulaştırmıştır. (TÜİK)

Ülkemizde yaklaşık olarak kırmızı et üretiminin %90'ı, süt üretiminin ise %91'i sığırlardan karşılanmaktadır.

Türkiye'de Sığır Varlığı (Baş)

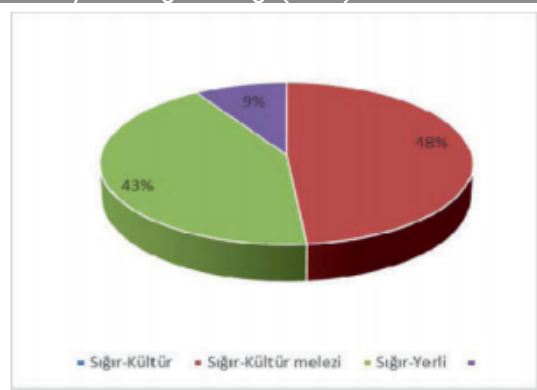
Yıllar	Sığır-Kültür	Sığır-Kültür melezi	Sığır-Yerli	Toplam
1991	1.253.865	4.033.375	6.685.683	11.972.923
1995	1.702.000	4.776.000	5.311.000	11.789.000
2000	1.806.000	4.738.000	4.217.000	10.761.000
2005	2.354.957	4.537.998	3.633.485	10.526.440
2010	4.197.890	4.707.188	2.464.722	11.369.800
2011	4.836.547	5.120.621	2.429.169	9.957.168
2012	5.679.484	5.776.028	2.459.400	13.914.912
2013	5.954.333	6.112.437	2.348.487	14.415.257
2014	6.178.757	6.060.937	1.983.415	14.223.109
2015	6.385.343	5.733.803	1.874.925	13.994.071
2016	6.588.527	5.758.336	1.733.292	14.080.155
2017	7.804.588	6.536.073	1.602.925	15.943.586
2018	8.419.204	7.030.297	1.593.005	17.042.506
2019	8.559.855	7.554.625	1.573.659	17.688.139

Kaynak: TÜİK

Türkiye'de Sığır Varlığı (1991)

Türkiye'de Sığır Varlığı (2019)

Türkiye'de Damızlık Sığır İthalat ve İhracatı

Yıl	İhracat Miktar(baş)	İthalat Miktar (baş)	İhracat (USD)	İthalat (USD)	İthalat (USD/baş)
2000	0	2.695	0	3.238.192	1.202
2005	0	1.579	0	3.135.607	1.986
2010	0	19.928	0	65.544.857	3.289
2011	0	78.565	0	292.952.534	3.729
2012	0	48.702	0	163.824.429	3.364
2013	319	31.873	1.120.080	102.182.831	3.206
2014	540	23.676	1.948.050	71.878.355	3.036
2015	9	48.595	51.320	133.329.302	2.744
2016	0	64.126	0	169.120.707	2.637
2017	0	113.566	0	254.793.487	2.244
2018	0	116.081	0	225.923.956	1.946
2019	325	17.594	4.446.641	30.384.934	1.727

Kaynak: TÜİK

Türkiye Kasaplık Sığır İthalat ve İhracatı

Yıllar	İHRACAT			İTHALAT		
	Miktar (ton)	Miktar (baş)	Tutar (USD)	Miktar (ton)	Miktar (baş)	Tutar (USD)
2000	0,6	3	3.911	0	0	0
2005	0	0	0	0	0	0
2010	0	0	0	53.414	117.032	204.152.310
2011	0	0	0	82.343	163.356	301.524.583
2012	9	48	17.877	567	5.199	3.295.476
2013	2,3	9	3.180	61	643	400.237
2014	14	127	42.672	609	2.254	3.650.903
2015	0	0	0	39.904	154.178	164.433.862
2016	0	0	0	105.480	407.887	388.382.859
2017	0	0	0	57.110	115.316	181.549.632
2018	165	350	477.804	70.610	132.904	231.460.978
2019	828	1.616	3.008.448	3.043	6.863	12.719.999

Kaynak: TÜİK

Türkiye Sığır Eti İthalat ve İhracatı

Yıl	İhracat (Ton)	İthalat (Ton)	İhracat (USD)	İthalat (USD)
2000	59	5	294.949	13.629
2005	33	0	303.890	0
2010	66	50.658	840.847	249.256.831
2011	59	110.731	637.924	511.868.440
2012	80	25.437	845.027	95.992.271
2013	59	6.141	620.304	24.271.868
2014	38	640	445.074	5.257.707
2015	40	17.574	457.913	104.916.095
2016	64	5.720	699.955	41.635.649
2017	41	18.879	467.446	85.281.639
2018	109	55.752	1.060.843	260.107.686
2019	116	1.628	1.101.920	8.072.880

Kaynak: TÜİK

Türkiye'de Küçükbaş Hayvancılık Faaliyetleri

Koyunculuk ülkemiz çiftçisinin tarih boyunca uğraştığı en önemli hayvan yetiştiriciliği dallarından biridir. Koyun yetiştiriciliği et, süt, yün ve deri üretimi açısından ülkemiz ekonomisinde önemli yer tutmaktadır. Koyunculuk özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgeleri'nde yaşayan halkımızın önemli bir geçim kaynağını oluşturmuştur. Ancak, 1980 yılından sonra koyun sayısında önemli bir azalma görülmüştür. 2010 yılından itibaren ise koyunculuğa sağlanan devlet destekleri sayesinde koyun yetiştiriciliği tekrar önem kazanmış ve koyun sayısı yaklaşık %52 civarında artış göstermiştir. Ülkemizde Akkaraman, Morkaraman, Dağlıç, Kıvırcık, Sakız, Merinos, Karayaka, Karagül, İvesi, Hemşin, Tuj, Malya, Türktahirova, Herik, Acıpayam, Bafra, Sönmez ve Polatlı koyun ırkları bulunmaktadır. Bu ırkların pek çoğu yapılan ıslah ve seleksiyon çalışmaları neticesinde elde edilen önemli gen kaynaklarımızı oluşturmaktadır. Toplum olarak koyun eti tüketim alışkanlığımız ve kuzu eti talebindeki sürekli artış koyunculuğun önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca Kurban Bayramlarında her yıl yaklaşık 2 milyon baş kurbanlık koyun kesimi de koyunculuğun önemini daha da arttırmaktadır.

Türkiye Koyun ve Keçi Varlığı (Baş)

Yıllar	Koyun	Keçi	Toplam
1991	40.432.340	10.764.198	51.196.538
1995	33.791.000	9.111.000	42.902.000
2000	28.492.000	7.201.000	35.693.000
2005	25.304.325	6.517.464	31.821.789
2010	23.089.691	6.293.233	29.382.924
2015	31.507.934	10.416.166	41.924.100
2016	30.983.933	10.345.299	41.329.232
2017	33.677.636	10.634.672	44.312.308
2018	35.194.972	10.922.427	46.117.399
2019	37.276.050	11.205.429	48.481.479

Kaynak: TÜİK

Gelişmiş ülkeler başta olmak üzere tüm dünya ülkelerindeki koyun ve keçi yetiştiriciliğinde önemli gelişmeler gözlenmekte, hayvan sayılarında artışlar görülmektedir. FAO verilerine göre Dünyada 1961 yılında 994 milyon baş koyun, 349 milyon baş keçi varken, 2018 yılında ortalama %21,7'lik bir artışla 1,2 milyar baş koyun ve %188'lik bir artışla 1 milyar baş keçi varlığına ulaşılmıştır. Ülkemizde geçmiş yıllarda pek çok kesimin geçimini sağlayan keçicilik faaliyeti 1991-2010 yılları arasında önemini kaybetmiş, keçi sayısı 1991 yılında 10,7 milyon baş iken 2010 yılında 6,3 milyon başa düşmüş, 2010 yılından itibaren ise son yıllarda keçi sütü ve ürünlerine olan talebin artması sonucu kademeli olarak 2019 yılında keçi varlığı tekrar 1991 yılı rakamlarına ulaşmış hatta geçmiştir. Dünyadaki pek çok ülkenin et ihtiyacı büyük oranda domuz yetiştiriciliğinden karşılanmaktadır. Ülkemizde domuz eti tüketiminin dinen yasak olması nedeniyle domuz yetiştiriciliği kısıtlı bir alanda sürdürülmektedir.

Ülkemizin 2019 yılı kırmızı et üretiminin %10,5'i, sütün ise %8,8'i koyun ve keçiden karşılanmıştır.

GENEL BİLGİLER

VAN

İl Nüfusu (2020)

:1.149.342

Toplam Yüzölçümü

:19.069.000 Da

Toplam Tarım alanı (2020)

:2.892.281 Da

HAYVANCILIK

Van'da hayvancılığın temel sektör olmasında il arazisinin 70'inden fazlasının çayır-mer'a olmasının payı büyüktür. Arazi, özellikle koyun yetiştiriciliğine oldukça elverişlidir. Ancak, son yıllarda yaygınlaşan terör olayları, mer'alardan yararlanmayı engelleyerek, geleneksel yöntemlere göre yapılan hayvancılığa darbe vurmuş, gerilemesine yol açan nedenlerden biri olmuştur. Hayvancılığın tehlikeli gerileyişini önlemek ve hayvancılığı geliştirmek üzere son yıllarda Valilikçe hayvancılık projeleri geliştirilmiş ve uygulamaya konulmuştur.

Van'da Küçükbaş Hayvancılık

Hayvancılık sektörü, Van ilinin en önemli iktisadi sektörü olma potansiyeline sahiptir. Ülkemizin küçükbaş hayvan varlığının %5,85'i (3.166.236 baş), büyük baş hayvan varlığının (197.483) da % 1,08'i Van iline bulunmaktadır. Küçükbaş hayvan sayısı bakımından Van, ülkemizde birinci sıradadır. Bilinçli ve iktisadi bir üretim yaklaşımı ile ele alınması halinde hayvancılık sektörü, il ekonomisinin lokomotif olabilecek düzeydedir. Van ili geniş mera varlığı ile koyunculuk için önemli bir potansiyel taşımaktadır. İlin mera varlığı 1.359.022 Hektar'dır. Van'daki mera varlığı Ülkemizin toplam mera varlığının % 10'unu oluşturmaktadır. Bunun yanında ilde 106.117 hektar alanda yem bitkileri ekimi yapılmaktadır.

Van'da Büyükbaş Hayvancılık

Son yıllarda kaliteli kaba yem üretimi artmış ve hayvancılık daha bilinçli olarak yapılmaya başlanmıştır. Yem bitkileri ekiminin yaygınlaşması ile beraber, yonca ve korunga gibi besin değeri yüksek kaba yemler ile besleme artmaya başladı. Bu uygulama ile aynı zamanda üretim maliyetleri de düşmüş oldu.

Ancak 2012 yılında yaşanan kuraklık ve buna bağlı olarak kaba yem fiyatlarında yaşanan aşırı artış hayvancılığı oldukça zor durumda bırakmıştır. Bu dönemde 1 ton süt ile bir ton yonca kaba yemi alınamamıştır.

İlimiz hayvancılığında halen kültür ve melezi hayvanların oranı oldukça düşüktür. Bugün ülkemizde bu oran % 76 seviyesinde iken ilimizde % 34 seviyesindedir. Bu nedenle, ilimizde sun'i tohumlama çalışmalarına ağırlık verilmelidir.

1995 yılında Van'da 234 bin büyük baş hayvan mevcudu var iken 2018 yılında 177 bine düşmüştür (%26 azalma).

Canlı Hayvan Sayısı

HAYVANLAR	Türkiye	Van
Dana ve buzağı: erkek (baş)	2.299.200	27.535
Dana ve buzağı: dişi (baş)	2.279.087	29.364
Tosun: 1-2 yaş (baş)	2.123.919	20.580
Düve: 1-2 yaş (baş)	2.497.499	26.189
İnek: 2 yaş ve üzeri (baş)	7.801.427	79.971
Boğa ve öküz: 2 yaş ve üzeri (baş)	964.350	12.843
Manda (baş)	192.489	1.001
Deve (baş)	1.293	23
Koyun (baş)	42.126.781	2.911.815
Keçi (baş)	11.985.845	254.421
At, katır ve eşek (baş)	223.430	6.264
Kümes hayvanı (baş)	386.080.582	471.520
Toplam	458.576.892	3.841.526

Kaynak: TÜİK

2020 yılı verilerine göre yine canlı hayvanda Van ilinde en çok payı koyun besiciliği almaktadır. Türkiye'deki küçükbaş hayvan varlığının %5,84'ü Van ilinde bulunmaktadır.

Tarımsal Üretim Değeri

	TÜRKİYE	VAN
BİTKİSEL ÜRETİM DEĞERİ (1000 TL)	197.455.884	379.377
CANLI HAYVANLAR DEĞERİ (1000 TL)	165.318.007	3.306.972
HAYVANSAL ÜRÜNLER DEĞERİ (1000 TL)	93.917.545	824.733
KİŞİ BAŞINA BİTKİSEL ÜRETİM DEĞERİ (TL)	2.375	334
KİŞİ BAŞINA CANLI HAYVANLAR DEĞERİ (TL)	1.988	2.909
KİŞİ BAŞINA HAYVANSAL ÜRÜNLER DEĞERİ (TL)	1.129	726

Kaynak: TÜİK

Tarımsal üretim verilerine bakıldığı zaman Van ilinde Canlı hayvanların değeri 3 milyar TL'yi geçmiştir. Kişi başı canlı hayvanların değeri Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Büyükbaş Hayvan Sayısı 2020

Hayvan Cinsi	Sayısı
Dana ve buzağı: Erkek (baş)	27.535
Dana ve buzağı: dişi (baş)	29.364
Tosun: 1-2 yaş (baş)	20.580
Düve: 1-2 yaş (baş)	26.189
İnek: 2 yaş ve üzeri (baş)	79.981
Boğa ve öküz: 2 yaş ve üzeri (baş)	12.843
Manda (baş)	1.001
Deve	23
TOPLAM	197.506

Kaynak: TÜİK

Van ilinde 2020 yılı sonu itibariyle 197.506 adet büyükbaş hayvan tespit edilmiştir. 2019 yılına göre büyükbaş hayvan sayısında artış olmuştur.

İlçeler Büyükbaş Hayvan Sayısı

İlçeler	2019	2020
Bahçesaray	5.324	5.836
Başkale	14.590	15.159
Edremit	8.929	8.592
Erciş	39.643	42.420
Gevaş	9.223	8.843
Gürpınar	7.891	5.996
Muradiye	25.186	28.951
Saray	2.627	2.538
Tuşba	33.171	43.048
Çaldıran	5.965	6.252
Çatak	2.141	2.020
Özalp	9.235	10.428
İpekyolu	16.738	17.423
TOPLAM	180.753	197.506

Kaynak: TÜİK

Büyükbaş Hayvan sayısının en fazla olduğu ilçe Tuşba ilçesidir. İlçe de 2019 yılına göre büyükbaş hayvan sayısı artış göstermiştir.

Büyükbaş Hayvan Sayısı 2020

İLLER	Büyükbaş Hayvan Sayısı	İLLER	Büyükbaş Hayvan Sayısı
Konya	946.144	Ordu	159.644
Erzurum	869.009	Çankırı	158.479
İzmir	785.831	İğdır	157.426
Diyarbakır	656.083	Kırklareli	156.348
Kars	607.754	Tekirdağ	151.011
Ankara	580.451	Trabzon	150.862
Balıkesir	544.155	Isparta	149.110
Aydın	445.858	Hatay	148.036
Afyonkarahisar	437.259	Adıyaman	146.860
Sivas	414.361	Bingöl	144.550
Ağrı	411.183	Uşak	143.237
Samsun	397.631	Bolu	140.595
Kayseri	345.511	Mersin	132.921
Şanlıurfa	344.223	Kocaeli	126.007
Aksaray	336.263	Erzincan	124.125
Muş	331.881	Batman	122.510
Ardahan	330.168	Giresun	118.783
Tokat	314.917	Nevşehir	114.618
Denizli	307.149	İstanbul	112.726
Kastamonu	287.484	Mardin	105.202
Muğla	275.648	Bitlis	102.077
Yozgat	254.030	Sinop	96.202
Çorum	253.605	Gümüşhane	89.477
Manisa	251.739	Zonguldak	89.473
Adana	248.307	Şırnak	88.055
Kırşehir	239.819	Bayburt	87.182
Bursa	235.781	Artvin	78.165
Çanakkale	221.456	Osmaniye	76.055
Burdur	213.798	Karaman	73.469
Elâzığ	209.142	Düzce	66.100
Kahramanmaraş	204.803	Kırıkkale	66.038
Amasya	202.916	Bartın	59.786
Van	197.506	Karabük	59.238
Kütahya	194.122	Siirt	44.131
Gaziantep	191.671	Bilecik	39.018
Antalya	190.799	Hakkâri	38.766
Niğde	186.767	Tunceli	37.086
Sakarya	183.712	Rize	21.716
Malatya	176.729	Yalova	13.826
Eskişehir	170.073	Kilis	12.950
Edirne	161.666	TOPLAM	18.159.264

Kaynak: TÜİK

Büyükbaş hayvan sayısında ilk sırada Konya ili bulunmaktadır. Toplam büyükbaş hayvan varlığının %5,21'i bu ilde bulunmaktadır. Toplam büyükbaş hayvan varlığının %1,08'i ise Van ilindedir.

Yıllar	Koyun Sayısı (Baş)	Keçi Sayısı (Baş)
2020	2.911.815	254.421

Kaynak: TÜİK

İlçeler Koyun Sayısı

İlçeler	2019	2020
Bahçesaray	40.191	41.058
Başkale	307.790	409.501
Edremit	59.428	60.041
Erciş	280.881	338.100
Gevaş	68.996	76.580
Gürpınar	665.486	690.000
Muradiye	158.742	207.393
Saray	180.000	190.100
Tuşba	68.004	94.450
Çaldıran	214.474	230.219
Çatak	102.563	114.488
Özalp	238.317	295.660
İpekyolu	120.555	164.225
TOPLAM	2.505.417	2.911.815

Kaynak: TÜİK

Koyun sayısının Van ili çok önemli bir potansiyele sahiptir. Ülke genelinde 1. Sırada gelmektedir. Özellikle Gürpınar ilçesi toplamda 690.000 koyun varlığıyla lider konumdadır. Mera alanlarının genişliği ve uzun yıllardır bölgede besiciliği yapılan koyun üretiminin planlı ve projeli yaklaşıldığında hem ülke hem de bölge ekonomisi için getirisi küçümsemeyecek kadar fazla olacaktır.

Koyunculuk ülkemiz çiftçisinin tarih boyunca uğraştığı en önemli hayvan yetiştiriciliği dallarından biridir. Koyun yetiştiriciliği et, süt, yün ve deri üretimi açısından ülkemiz ekonomisinde önemli yer tutmaktadır. Koyunculuk özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgeleri'nde yaşayan halkımızın önemli bir geçim kaynağını oluşturmuştur. Ancak, 1980 yılından sonra gereken destek sağlanmadığı için koyun sayısında önemli bir azalma görülmüştür. Son yıllarda koyunculuğa sağlanan devlet destekleri sayesinde koyun yetiştiriciliği tekrar önem kazanmış ve koyun sayısı artmıştır. Ülkemiz ihtiyacı et üretiminin %13'ü süt üretiminin ise %8'i koyun ve keçiden karşılanmaktadır. Toplum olarak koyun eti tüketim alışkanlığımız, kuzu eti talebindeki sürekli artış ve Kurban Bayramı nedeniyle her yıl yaklaşık 2 milyon baş koyunun kesilmesi koyunculuğun önemini ortaya koymaktadır.

İlçeler Keçi Sayısı

İlçeler	2019	2020
Bahçesaray	9.914	12.638
Başkale	15.744	30.596
Edremit	7.917	7.934
Erciş	17.852	22.885
Gevaş	10.963	14.872
Gürpınar	43.816	49.000
Muradiye	13.289	11.059
Saray	7.100	9.940
Tuşba	10.676	16.945
Çaldıran	7.529	7.653
Çatak	31.023	40.415
Özalp	8.260	10.070
İpekyolu	18.512	20.414
TOPLAM	202.595	254.421

Kaynak: TÜİK

Keçi sayısı bakımından en fazla keçi varlığı Gürpınar ilçesinde bulunmaktadır. Toplam keçi sayısı 2019 yılına göre artış göstermiştir.

Diğer Hayvan Türleri

At, Katır, Eşek Sayısı

İlçeler	2019	2020
Bahçesaray	342	378
Başkale	1.220	1.238
Edremit	19	28
Erciş	1.269	1.078
Gevaş	123	108
Gürpınar	213	230
Muradiye	319	343
Saray	368	353
Tuşba	302	227
Çaldıran	635	656
Çatak	815	746
Özalp	686	830
İpekyolu	32	49
TOPLAM	6.343	6.264

Kaynak: TÜİK

Küçükbaş Hayvan Sayısı 2020

İLLER	Küçükbaş Hayvan Sayısı	İLLER	Küçükbaş Hayvan Sayısı
Van	3.166.236	Tokat	453.991
Konya	2.843.229	Tunceli	432.565
Şanlıurfa	2.581.865	Uşak	422.507
Diyarbakır	2.091.344	Yozgat	414.230
Ankara	2.020.889	Adıyaman	412.242
Mersin	1.839.189	Kırklareli	407.540
Balıkesir	1.487.392	Edirne	377.972
Ağrı	1.386.398	Burdur	365.044
Şırnak	1.372.743	Malatya	359.599
Antalya	1.312.814	Aydın	338.873
Iğdır	1.279.203	Tekirdağ	321.376
Siirt	1.268.977	Kırşehir	321.019
Muş	1.235.552	Çorum	293.872
Afyonkarahisar	1.235.046	Samsun	259.787
Eskişehir	1.184.648	Amasya	247.518
Mardin	1.088.358	Osmaniye	235.781
İzmir	1.057.099	Kilis	226.001
Manisa	1.054.590	Nevşehir	207.057
Kahramanmaraş	1.019.351	Bilecik	192.814
Aksaray	991.397	Trabzon	182.714
Erzurum	904.587	Artvin	180.000
Adana	875.041	İstanbul	166.326
Elâzığ	854.456	Ordu	157.321
Batman	840.650	Bolu	155.214
Çanakkale	784.664	Kırıkkale	145.550
Bitlis	772.511	Çankırı	143.727
Karaman	753.844	Giresun	134.058
Denizli	740.663	Kocaeli	121.377
Sivas	740.583	Kastamonu	109.072
Bingöl	720.852	Sinop	105.486
Niğde	696.137	Ardahan	94.807
Kayseri	670.428	Sakarya	87.613
Gaziantep	648.092	Gümüşhane	52.045
Hakkâri	587.276	Bayburt	50.688
Bursa	587.245	Zonguldak	38.688
Isparta	585.259	Rize	32.657
Muğla	532.507	Karabük	32.316
Kars	520.455	Yalova	32.249
Erzincan	501.027	Düzce	20.850
Hatay	473.022	Bartın	6.123
Kütahya	468.338	TOPLAM	54.112.626

Kaynak: TÜİK

Küçükbaş hayvan sayısında Van ili diğer iller arasında ilk sırada yer almaktadır. Küçükbaş hayvan varlığının %5,85'i Van ilindedir.

Hayvan Sayısı ve Hayvansal Üretim

Yumurta Tavuğu

2020	TÜRKİYE	VAN	Türkiye İçindeki Payı (%)
Yumurta Tavuğu	121.302.869	423.904	0,34

Kaynak: TÜİK

Yumurta Tavuğu İlçeler

İlçeler	2019	2020
Bahçesaray	5.230	9.610
Başkale	4.500	4.800
Edremit	3.200	2.050
Erciş	35.000	60.380
Gevaş	3.800	3.898
Gürpınar	15.000	4.100
Muradiye	3.150	3.650
Saray	4.750	4.800
Tuşba	292.500	274.300
Çaldıran	5.948	10.256
Çatak	9.700	4.980
Özalp	17.801	21.080
İpekyolu	5.200	20.000
TOPLAM	405.779	423.904

Kaynak: TÜİK

Diğer Kanatlı Hayvan Sayısı

2018	TÜRKİYE	VAN	Türkiye İçindeki Payı (%)
Diğer Kanatlı Hayvan Sayısı	6.731.373	47.616	0,70

Kaynak: TÜİK

Kümes hayvancılığı, küçükbaş ve büyükbaş hayvancılıktan sonra, hayvancılığımızın en önemli uğraş alanlarından biridir. Özellikle son yıllarda, kent nüfusunun artması, birim fiyatının görece düşük olması ve beyaz etin sağlıklı olmasından dolayı bu etin tüketimi artmıştır. Talebin artması sektörde çok büyük gelişmelere yol açmıştır.

Hayvan Sayısı ve Hayvansal Üretim

Arıcılık 2020

İLÇE ADI	İŞLETME SAYISI	YENİ TIP KOVAN SAYISI	ESKİ TIP KOVAN SAYISI	TOPLAM KOVAN	BAL ÜRETİMİ (TON)	BALMUMU ÜRETİMİ (TON)
BAHÇESARAY	250	29.010	4.020	33.030	510	30
BAŞKALE	11	1.833	43	1.876	24	1
ÇATAK	188	26.000	4.000	30.000	350	25,5
EDREMIT	48	11.850	1.075	12.925	170	11,85
ERCIŞ	27	8.298	790	9.088	112,5	7,08
GEVAŞ	82	13.100	2.700	15.800	195	12,6
MURADIYE	12	860	74	934	13	0,75
IPEKYOLU	105	24.550	2.200	26.750	350	24
TUŞBA	28	11.554	628	12.182	176	0,75
GURPINAR	5	3.000	240	3.240	41	1,5
TOPLAM	756	130.055	15.770	145.825	1941,5	115,03

Kaynak: TÜİK

Bal Üretimi 2020

2020	İŞLETME SAYISI	BAL ÜRETİMİ (TON)
TURKIYE	82.862	104.076,647
VAN	756	1.941,5

Kaynak: TÜİK

Van ili genelinde çeşitli arı ırklarının varlığı söz konusudur. Bahçesaray'da üç arı ırkından söz edilmektedir. Arı ırkını tanıyan 69 arıcıdan elde edilen bilgilere göre Kafkas-İran-Muğla arı ırkları olduğundan bahsedilmiştir. Ağırlıklı olarak Kafkas arı ırkı bulunmaktadır. İran arısı ise gezginci arıcılık yapanlar tarafından kullanılmaktadır. Muğla arı ırkı ise yine gezginci arıcılar tarafından çok az düzeyde kullanılmaktadır. Arıcılık ile ilgili Van ilinde bilimsel çalışmalar çok eksik ve yetersizdir.

Hayvan Sayısı ve Hayvansal Üretim

Çatak Karakovan Balı

Bölgenin 1500 metre rakım ve yükseklikte olması ve yerleşkelerden, ana yollardan ve sanayi bölgelerinden çok uzak olması çok önemli bir konudur. Ayrıca engebeli arazi yapısından dolayı çok değişken iklim koşullarında yaşayan dünyanın başka hiçbir yerinde yetişmeyen bitki sayısının bu alanda fazla olması (toplam bitki çeşitliliği 1000 civarında) yörenin ballarını ayrıcalıklı kılar.

Yörede bal üretimi geleneksel yöntemlerle yapılmaktadır. İşleme ısı işlemler gibi yöntemler kullanılmaktadır. Bu yörenin bal kalitesine etki eden yüksek rakıma dayalı kıraç formasyon yapısı olan yoğun aromatik bileşikler barındıran bitki grupları bulunmaktadır. Bunlar kekikler, gevenler ada çayları, ballı babagiller, papatyagiller, Kabe otugiller gibi bir çok bitki çeşidinin popülasyonu bulunmaktadır.

Dünyada arı bitkileri olarak bilinen bitkiler yaklaşık 260 civarında literatürlerde bildirilmesine rağmen bu sayı çatak vadisinde yapılan akademik çalışma neticesinde 744 olarak kaydedilmiş ve bu alandaki arı bitkilerinin de 63 bitki türü endemik olarak tespit edilmiştir.

Çatak vadisinin bitki zenginliğini (floryası) yayla bölgesi olduğundan dolayı yastık formu dikenli, aromatik yapısı yoğun olan ve ballarından früktoz içeriği bulunan bitki grupları yoğun olarak bulunmaktadır. Örnek: geven, kekik ve adaçayları gibi yayla zonelerindeki bitkiler ekstrem şartlarda yaşadıklarından dolayı früktoz içerikli nektar barındırırlar.

Hayvan Sayısı ve Hayvansal Üretim Su Ürünleri

Van Gölü, kendisine has bir tür olan İnci Kefali balığı ile Türkiye'nin iç su balık üretiminin 1/3' ünü karşılamaktadır. Avlanan balıklar çevre illere de satılmaktadır. İnci Kefali üretimi 9 bin tonun üzerindedir. İlimizde 24 alabalık üretme çiftliği bulunmaktadır. Toplam alabalık üretimi 8 tondur. Ayrıca, çay ve dereler ile göletlerde de balık avlanmaktadır.

Van ili sınırları içinde Van Gölü'nde su ürünleri avcılığı yapan toplam 7 adet su ürünleri kooperatifinin 350 üyesi, Erçek Gölü'nde su ürünleri avcılığı yapan toplam 1 adet su ürünleri kooperatifinin 36 üyesi bulunmaktadır. Van Gölü çevresindeki balıkçı kooperatifleri sorunları hakkında yapılan araştırmalarda kooperatif ortaklarının çoğunluğunun balıkçı olmadığı ve nüfuzlu kimseler tarafından kurulan kooperatiflere, balıkçı olma niteliklerinden çok başka özellikleri olan kişilerin üye edildiklerini saptamışlardır. Ayrıca kooperatiflerin avlak sahalarında doğrudan balıkçılık yapmadıkları, bu alanları yüksek fiyatlarla gerçek balıkçılara sattıklarını belirlemişlerdir. Van Gölü çevresinde kurulan kooperatiflerin bir kaçı hariç diğerleri İnci Kefali'nin üreme dönemindeki 45 - 60 günlük üreme göçünden yararlanarak avlanmak için kurulduklarını tespit etmişlerdir.

Yukarıdaki bu bulgular çalışma bölgelerindeki su ürünleri kooperatiflerinde uyguladığımız anket çalışmaları sonucunda, kooperatif üyeleri ve üye olmayan balıkçıların dile getirdiği sorunlar ile paralellik göstermektedir.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaygın olarak kullanılan av araç ve gereçlerinin fanyalı ve sade ağlar olduğunu, Van ve Erçek Gölleri'nde ise kıyı sürütme takımlarının kullanıldığını belirtmişlerdir. Çalışmamızda ise bu bölgelerde su ürünleri avcılığında genellikle fanyalı ve sade ağlar ile Van Gölü'nde çekme aletlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Van gölünde yapılan diğer balıkçılık çalışmalarında İnci Kefali avcılığında kullanılan fanyalı ağların tor göz genişliklerinin 22 mm olduğunu belirtmişlerdir Arazi çalışmalarımız sonucunda, Van Gölü'nde su ürünleri avcılığı yapan balıkçıların İnci Kefali avcılığında kullandıkları fanyalı ağların tor göz genişliklerinin 18 - 22 mm olduğu tespit edilmiştir.

Hayvan Sayısı ve Hayvansal Üretim

Avlanan Su Ürünleri Türleri

Van gölünde İnci Kefali (*Chalcalburnus tarichi*) ve mansaplarda Sazan ve İn balığı, Çıldır Gölü'nde; Aynalı Sazan, İn balığı, Bıyıklı balık, Tatlı su kefali, Kababurun, Tahta balığı, Şafak balığı (*Aspius aspius*) ve İnci balığı (*Alburnus alburnus*) türlerinin olduğu tespit edilmiştir.

Arazi çalışmaları sırasında su ürünleri kooperatiflerine üye olan ve üye olmayan balıkçılarla yapılan anketler sonucunda Van ilinde İnci Kefali avcılığının yazın ve kışın yapıldığı tespit edilmiştir. Bu ildeki kooperatiflerin hemen hepsi, akarsuların göle döküldüğü mansaplarda veya akarsu üzerinde İnci kefali'nin Nisan ve Haziran aylarındaki üreme göçünden faydalanarak balıkçılık yapmak amacıyla kurulmuşlardır. Üreme dönemi balıkçılığı, tamamen balığın üreme göçü esnasındaki sürü oluşturma davranışlarına bağlı olarak akarsu ağızlarında (Mansap) ve akarsularda yapılmakta ve sadece üreme dönemi ile sınırlı kalmaktadır. İnci kefali'nin üreme döneminde avcılığı 45 - 60 gün devam etmektedir. Van ilinde Dereağzı Su Ürünleri Kooperatifinde ise sadece kış avcılığı yapılmaktadır.

Av Araçları ve Göz Genişlikleri

Fanyalı Ağlar: Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde su ürünleri avcılığında kullanılan fanyalı ağların fanya göz genişliği hemen hemen hepsinde aynı olup en küçük göz genişliği 100 mm, en büyük fanya göz genişliği 250 mm olarak tespit edilmiştir. Sadece Van ilinde en büyük fanya göz genişliği 120 mm olarak bulunmuştur. En küçük tor göz genişliği 15 mm, en büyük tor göz genişliği de 140 mm olarak tespit edilmiştir.

İlimizde Yetiştiriciliği Ve Avcılığı Yapılan Su Ürünleri Üretimi (Ton)

TÜRÜ	2016	2017	2018	2019
ALABALIK	15	10	8	8
İNCİ KEFALİ	9.700	9.680	9.790	9.850
SAZAN	130	90	60	69
SİRAZ	30	18	15	15
TOPLAM	9.875	9.798	9.873	9.672

Kaynak: TÜİK

Van İlinde Avcılığı Yapılan Bazı Balık Türleri

İnci Kefali, Siraz, Sazan, Gökkuşluğu Alabalığı, İnci Balığı, Dere (Dağ) Alası, Bıyıklı Balık, Çöpçü, gibi balık türleridir.

PROJELER

Tarıma Dayalı İhtisas (Besi) Organize Sanayi Bölgesi (TDİOSB)

İlimizde TDİOSB projesi iki temel gerekçeyle gün yüzüne çıkmıştır. Bu gerekçelerden birincisi kent içerisindeki 1500'ü aşan hayvancılık işletmelerinin, demografik açıdan büyüyen, çevre il ve ilçeler için bir cazibe merkezi haline gelmiş Van ilini turistik imajını zedelemesi, bununla birlikte şehir içerisindeki hayvancılık işletmelerinin mahalle aralarında yaptıkları faaliyetlerden dolayı kent sakinlerinin rahatsız olduğu (Koku, sinek varlığında artış, kötü görüntü vb..) durumlar TDİOSB Projesi yaratma fikrini doğurmuştur. İkinci temel gerekçe ise mevcut işletmelerin profesyonel bir yetiştiricilikten uzak gelenekçi yöntemler kullanılarak, örneğin ahır boyutları, ahır havalandırma şekilleri, hayvan başına düşen m² alanları vb.. durumlar hayvan yetiştiriciliğinde istenilen ölçütlere gelinebilmesini engellemektedir. Bu bağlamda TDİOSB Projesi, tamamen profesyonel bir yetiştiricilikle birlikte üreticilerin üretim kalitesinin daha da arttırmasını ve üretimin de artışına destek olacak nitelikte bir projedir. Mevcut durumda 1567 adet hayvancılık işletmesi vardır. Bunların 1341 adedi aktiftir. Şehir içerisinde faaliyet gösteren hayvancılık işletmelerindeki toplam hayvan varlığı 18.769 adet Büyükbaş ve 79.277 adet küçükbaş'tır. Şehir içerisinde faaliyet gösteren büyükbaş hayvancılık işletmelerinin ortalama ölçeği 20 baştır. Bu işletme kapasitesi de il ve ülke ortalamasını 2,5 katı kadardır.

TDİOSB kurucu müteşebbis heyeti Van Büyükşehir Belediyesi, Van Valiliği Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı, Gevaş Belediyesi, Gürpınar Belediyesi, İpekyolu Belediyesi, Tuşba Belediyesi, Van Ticaret ve Sanayi Odası, Van Ticaret Borsası, Van Kırmızı Et Üreticileri Birliği ve Van Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği'nden oluşmaktadır. Kuruluş sürecinde projenin sekretaryası Van Ticaret ve Sanayi Odası tarafından yürütülmektedir

TDİOSB, Gevaş Gündoğan Mahallesi, Edremit Köprüler mahallesi sınırları içinde yer alan VAN-ET A.Ş. karşısı Bitlis Hakkâri karayolu üzeri mevkiye, yaklaşık 3943 dönüm arazi üzerine kurulması planlanmaktadır. 5 adet 500 başlık, 15 adet 250 başlık, 30 adet 100 başlık 50 adet 50 başlık olmak üzere yıllık 11.000 adet besi sığırı üretim kapasitesi planlanmaktadır. Aynı zamanda TDİOSB nin temel ihtiyacını olan hayvan yemi üretimi için yem sanayi tesisleri, ahırların atıkları olan gübrelerin işlenmesi için Gübre İşleme tesisi, yine çıkan atıkların işlenip Biyogaza dönüştürülebilmesi için Biyometan tesisi, Kesime giden hayvanların etlerinin işlenebilmesi için et işleme ve paketlenme tesisi, Çıkan Hayvan derilerinin işlenebilmesi için deri işleme tesisi kurulması planlanmaktadır. TDİOSB projesi hem Van hem de Bölge ekonomisine büyük katma değer sağlayacak istihdam sağlayacak et üretimi açısından ilk zamanlar bölgenin kademeli olarak da ülkemizin et ithalatını azaltacak ve hatta örnek olabilmesi açısından diğer illerimizde de yaygınlaşması sağlanarak ülkemizin ithalatını bitirip ihracatına katkı sağlayacak önemli bir çalışmadır.

Hâlihazırda proje, Tarım ve Orman Bakanlığı yetkililerince yerinde etüt ve Yer Seçimi Komisyonu oluşturularak yapılan çalışmalar neticesinde uygun bulunmuş olup, jeolojik etüt çalışmaları ve ÇED olumlu raporlarla oluşturulması işlemlerine başlanmıştır.

PROJELER

Tarıma Dayalı İhtisas (Besi) Organize Sanayi Bölgesi (TDİOSB)

TARIM

Kalkınmışlık düzeyi ne olursa olsun tüm ülkelerin ekonomik hayatlarında önemli bir yere sahip olan tarımsal üretim, büyük ölçüde doğa koşullarına bağlı olmakla birlikte risk ve belirsizliği yüksek bir ekonomik faaliyettir. İnsanların sağlıklı ve dengeli beslenmesini sağlamak, milli gelire, istihdama katkı yapmak ve sanayi sektörünün hammadde ihtiyacını karşılamak gibi rolleri üstlenmesi açısından bu sektörün alternatif bir ikame kaynağı bulunmamaktadır. Bu özelliğinden dolayı tarım, tüm ülkeler için ilgi odağı olmuş ve gerek ulusal gerek uluslararası politikalarda önceliğini korumuştur.

TRB2 Bölgesi'nin temel geçim kaynağı tarım olmasına rağmen arazilerin büyük bir kısmının topoğrafya ve iklim özellikleri, bitkisel üretim deseninin fazla çeşitliliğine engel olmaktadır. Ayrıca, Bölgenin tarımsal üretimi içerisinde kişi başına bitkisel üretim değeri ülke ortalamasının altında kalmaktadır. Bu durumun başlıca sebeplerini incelediğimizde; topoğrafya ve iklim koşullarının olumsuz etkilerinin yanı sıra istihdamın büyük bir kısmının tarım sektöründe bulunması ile işletme verimliliklerinin düşük olması ve üretilen ürünlere katma değer oluşturulamamasıdır. Bununla birlikte toprak mülkiyetinin dengesiz dağılımı, işletme arazilerinin çok parçalı, dağınık ve küçük olması, artan nüfusa yönelik istihdamın yetersiz kalması ve işgücü fazlasının açığa çıkması bölge halkının tarımsal faaliyetlerden uzaklaşmasına da sebep olmaktadır. Bu bağlamda bitkisel üretim faaliyetlerinin etkin bir şekilde devam ettirilmesi sosyal ve ekonomik anlamda TRB2 Bölgesi'ne değer kazandıracaktır.

BİTKİSEL ÜRETİM

Bitkisel üretimde de ilimizdeki mevcut kaba yem açığına kapatmak üzere çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. İlimizde bu konuda yapılan en önemli çalışma, yem bitkilerinin desteklenmesi projesidir. Bu proje sonucunda ilimizin kaba yem açığı önemli oranda kapatılmış ve dışarıdan kaba yem alımına son verilmiştir. Van, geçmişte önemli bir üzüm bağcılığı, kavunculuk, elma, kayısı ve sebze üretim merkeziydi. Meyve ve sebze üretiminde yeniden üretim artışı gözlenmektedir. İlimizde, özellikle elma üretimi önemli bir yer almaktadır. Bitkisel üretim alanında: Buğday, arpa, çavdar, yonca, korunga, mısır, çayır, şeker pancarı, patates, mercimek, nohut ve fasulye, sebze olarak; kabak, kavun, karpuz, domates, biber, sarımsak, soğan, turp, patlıcan, meyve olarak da; elma, armut, kayısı, erik, ayva, kiraz, vişne, zerdali, Antep fıstığı, dut ve üzüm yetiştirilmektedir. TRB2 Bölgesi'nde 2019 yılı itibariyle tarımsal üretim değeri yaklaşık 12.689 milyar TL olup bunun % 65'inin canlı hayvan değeri, % 18'sinin hayvansal ürünlerin değeri ve % 17'sinin de bitkisel üretim değerine ait olması bölgenin tarımsal yapısı içinde hayvancılığın önemini göstermektedir. TRB2 Bölgesi'nde bulunan iller arasında bir karşılaştırma yapıldığı takdirde Van ilinin diğer TRB2 illerine kıyasla tarımsal üretim değerinin daha fazla olduğu görülmektedir.

TRB2 Bölgesi'nde çayır mera alanının % 53,4 gibi bir oranla Türkiye ortalamasının üzerinde olması bölge hayvancılığın potansiyelini ve önemini göstermektedir. Ülkemizin toplam çayır ve mera varlığının % 18'i TRB2 Bölgesinde bulunmaktadır. Ancak, bölgede mera hayvancılığın yoğun bir şekilde yapılabilmesine karşın bu meraların verimli kullanıldığı söylenemez. Özellikle bölgede erken dönemde hayvanların meralara çıkarılması ile aşırı otlatma meraları gittikçe verimsizleştirmektedir. Van ili çayır mera alanı bakımında bölgedeki diğer illerin önüne geçmektedir.

Van İli Tarımsal Üretim Değeri

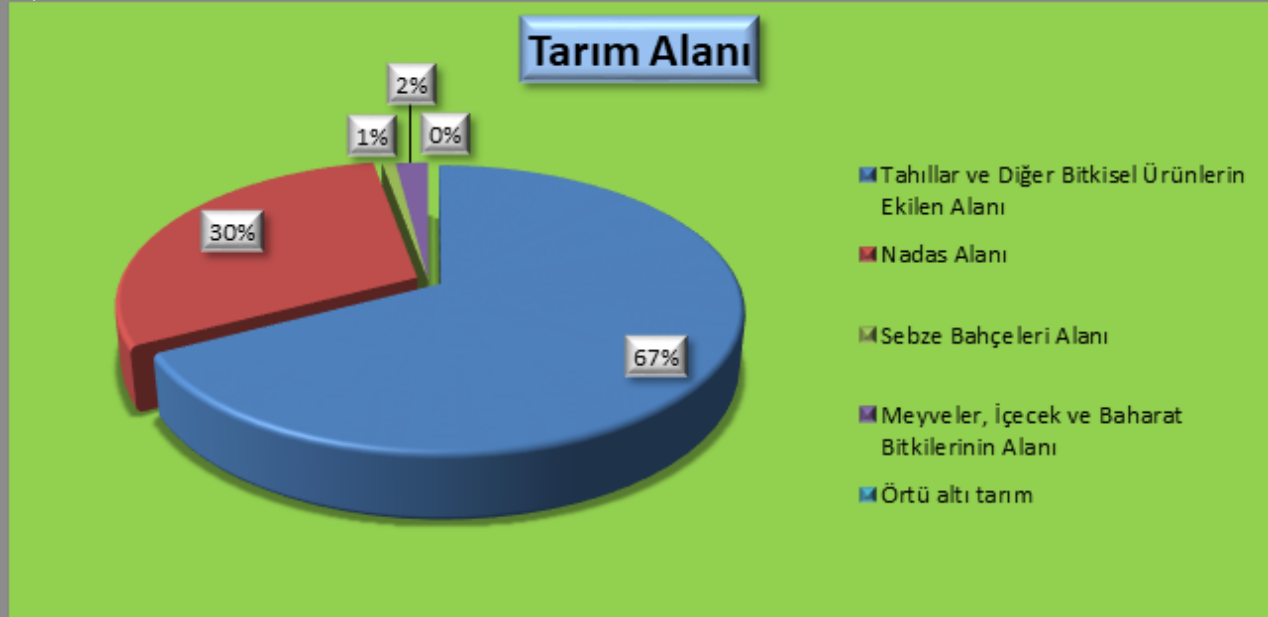
Yıllar	Bitkisel Üretim Değeri (Bin TL)	Canlı Hayvanlar Değeri (Bin TL)	Hayvansal Ürünler (Bin TL)	Kişi Başına Bitkisel Üretim Değeri (TL)	Kişi Başına Canlı Hayvanlar Değeri (TL)	Kişi Başına Hayvanlar Ürünler Değeri (TL)
2015	236.161	1.580.111	458.636	215	1.441	418
2016	252.339	1.905.093	488.148	229	1.732	444
2017	316.107	2.549.764	637.234	286	2.304	576
2018	372.672	3.023.837	723.231	332	2.691	644
2019	379.377	3.306.972	824.733	334	2.909	726

Kaynak: TÜİK

Tarım Alanı 2020

Yıllar	Bitkisel Üretim Değeri (Bin TL)	Canlı Hayvanlar Değeri (Bin TL)	Hayvansal Ürünler (Bin TL)	Kişi Başına Bitkisel Üretim Değeri (TL)	Kişi Başına Canlı Hayvanlar Değeri (TL)	Kişi Başına Hayvanlar Ürünler Değeri (TL)
2015	236.161	1.580.111	458.636	215	1.441	418
2016	252.339	1.905.093	488.148	229	1.732	444
2017	316.107	2.549.764	637.234	286	2.304	576
2018	372.672	3.023.837	723.231	332	2.691	644
2019	379.377	3.306.972	824.733	334	2.909	726

Kaynak: TÜİK

Van ilinin tarım alanının %67'si tahıllar ve diğer bitkisel ürünler için kullanılmaktadır. Tarım alanlarının %30'u nadasa bırakılırken %2'si meyveler, içecek ve baharat bitkileri alanı, %1'i ise sebze bahçeleridir.

İlçeler Tarım Alanı

İlçeler	Meyve İçecek ve Baharat alanı (Dekar)	Nadas Alanı (Dekar)	Sebze Alanı (Dekar)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (Dekar)	Toplam Alan (Dekar)
Bahçesaray	5.308	3.129	164	21.799	30.040
Başkale	334	78.340		321.583	400.257
Edremit	13.324	13.251	4.109	70.474	101.158
Erciş	8.667	153.776	5.803	254.014	422.260
Gevaş	5.730	26.465	9.665	65.473	107.333
Gürpınar	1.913	100.300	110	279.909	382.232
Muradiye	2.854	8.981	1.002	137.433	150.270
Saray	15	47.220		54.884	102.119
Tuşba	4.858	116.564	2.696	185.127	309.245
Çaldıran	88	90.619	32	146.829	237.568
Çatak	9.337	11.602	245	99.800	120.984
Özalp	11	154.163	6	179.774	333.954
İpekyolu	6.621	56.640	547	130.693	194.501

Kaynak: TÜİK

Türkiye Tarım Alanı Kullanımı

İLLER	TARIMSAL ALAN (HEKTAR)	İLLER	TARIMSAL ALAN (HEKTAR)
Konya	1.820.696	<u>Adiyaman</u>	176.880
Ankara	1.123.597	<u>Izmir</u>	175.099
<u>Sanliurfa</u>	912.439	<u>Elazig</u>	157.182
Sivas	787.079	Isparta	147.644
Yozgat	609.254	Aydin	136.748
Kayseri	565.564	Kastamonu	134.046
<u>Eskisehir</u>	550.501	Gaziantep	132.044
<u>Diyarbakir</u>	531.537	Burdur	131.362
Çorum	520.281	Hatay	128.817
Afyonkarahisar	453.762	Bitlis	123.248
Adana	398.199	Erzincan	122.233
Aksaray	383.884	Bolu	109.923
<u>Tekirdag</u>	379.026	<u>Mugla</u>	105.746
<u>Agri</u>	352.187	Osmaniye	103.531
Erzurum	345.538	<u>Sirnak</u>	102.931
<u>Kirsehir</u>	320.972	Bayburt	97.082
Edirne	307.016	<u>Igdir</u>	91.134
<u>Kütahya</u>	306.757	<u>Gümüşhane</u>	82.616
<u>Nevsehir</u>	305.810	Batman	77.197
<u>Kirikkale</u>	297.693	Sakarya	77.190
Karaman	293.642	Sinop	73.288
<u>Balikesir</u>	292.640	<u>Istanbul</u>	69.104
Tokat	292.266	Bilecik	68.177
<u>Kahramanmaras</u>	291.789	Kocaeli	66.541
Van	286.747	Siirt	57.599
Antalya	282.083	Kilis	46.012
Manisa	277.667	Tunceli	45815
Denizli	270.634	Ardahan	40.865
Mardin	266.792	<u>Hakkari</u>	37.789
Samsun	254.816	Karabük	37.032
<u>Nigde</u>	242.896	<u>Bartın</u>	31.145
<u>Mus</u>	237.016	Bingöl	28.387
<u>Çanakkale</u>	234.574	Ordu	24.856
<u>Kirklareli</u>	227.337	Giresun	22.134
Amasya	223.217	Zonguldak	20.281
Kars	217.200	Trabzon	13.366
<u>Uşak</u>	209.778	Düzce	11.238
Bursa	206.827	Artvin	10.370
<u>Çankiri</u>	206.492	Yalova	6.389
Mersin	186.071	Rize	514
Malatya	184.913	TOPLAM	19.580.744

Kaynak: TÜİK

Tarımsal alan bakımından en fazla tarım alanı ile Konya ilk sırada yer almaktadır. Konya ili 1.820.696 hektarlık alanı Türkiye'nin toplam tarım alanının %9,29'dur. Van ilinin toplam tarımsal alanı 286.747 hektardır. Van ilinin toplam tarımsal alanı Türkiye'nin toplam tarımsal alanının %1,46'sıdır.

Makine Cinsi	Adet
Pulluk	6.632
Ekim Makinesi	1.834
Gübre Dağıtma Makinesi	421
Su Pompası	1.039
Sabit Süt Sağım Makinesi	52
Seyyar Süt Sağım Makinesi	523
Bıçerdöver	9
Traktör	7.006
TOPLAM	17.516

Kaynak: TÜİK

Tarımsal Makine Kullanımı 2020

İLLER	Toplam Tarımsal Makine	İLLER	Toplam Tarımsal Makine
Konya	313.778	Adıyaman	41.080
Manisa	239.085	Kırşehir	39.256
İzmir	188.166	Malatya	38.459
Bursa	178.851	Kars	37.652
Balıkesir	171.246	Osmaniye	36.325
Antalya	156.652	Çankırı	33.977
Ankara	141.093	Erzurum	33.064
Aydın	132.823	Kırıkkale	29.856
Yozgat	124.322	Bilecik	28.129
Denizli	122.827	Mardin	27.945
Edirne	119.544	Elâzığ	27.653
Samsun	119.308	Muş	27.129
Muğla	113.065	İstanbul	24.810
Tekirdağ	107.952	Kocaeli	21.435
Çanakkale	107.473	Erzincan	21.179
Mersin	105.873	Bartın	21.017
Afyonkarahisar	105.146	Ağrı	20.179
Adana	102.494	Düzce	19.182
Çorum	99.838	Van	17.516
Eskişehir	86.217	Ordu	15.339
Sivas	85.687	Ardahan	14.489
Aksaray	83.149	Sinop	13.588
Kütahya	80.291	Zonguldak	13.161
Şanlıurfa	76.941	Bitlis	12.660
Kırklareli	76.679	Bayburt	12.287
Nevşehir	73.857	Karabük	11.003
Tokat	72.993	Kilis	10.343
Burdur	72.944	Iğdır	10.098
Sakarya	72.173	Gümüşhane	8.869
Niğde	68.841	Batman	8.572
Hatay	68.754	Giresun	6.467
Kayseri	68.350	Şirnak	5.956
Uşak	62.044	Yalova	5.842
Isparta	59.903	Siirt	5.444
Karaman	58.875	Bingöl	3.884
Kahramanmaraş	56.436	Tunceli	3.435
Kastamonu	53.478	Trabzon	3.364
Amasya	52.851	Artvin	3.326
Gaziantep	46.609	Hakkâri	907
Bolu	46.546	Rize	319
Diyarbakır	44.124	TOPLAM	4.932.474

Kaynak: TÜİK

Tarımsal Üretim

Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler

Ürünler	Ekilen Alan (Dekar)	Hasat Edilen Alan (Dekar)	Verim (Kg/Dekar)	Üretim (Ton)
Buğday	4.932.474	504.918	167	84.144
Mısır	157	157	1.197	188
Arpa	391.335	378.247	169	64.073
Fasulye (Kuru)	4.745	4.695	264	1.239
Nohut (Kuru)	1.504	1.472	139	205
Patates	2.687	2.609	3.300	8.609
Şeker Pancarı	17.192	17.192	4.731	81.342
Yonca (Yeşilot)	725.373	701.090	1.835	1.286.681
Korunga (Yeşilot)	278.093	258.650	1.453	375.878
Mısır (slaj)	4.495	4.465	6.110	27.280
TOPLAM	6.358.055	1.873.495	19.365	1.929.639

Kaynak: TÜİK

Tarımsal Üretim

Sebze Üretimi

Ürün adı	Ekilen alan(dekar)	Üretim(ton)
Fasulye (Taze)	4845	8842
Lahana (Beyaz)	1604	7072
Marul (kıvrıkcık)	59	86
Marul (Göbekli)	86	148
Marul (Iceberg)	2	4
Pazı	12	22
Semizotu	4	6
Maydanoz	64	95
Roka	12	15
Tere	3	9
Nane	4	5
Karpuz	1680	5823
Kavun	2255	6636
Biber (Dolmalık)	895	1570
Biber (sivri)	1415	2412
Biber (Çarliston)	3	12
Hıyar (Sofralık)	1865	7555
Acur	5	10
Patlıcan	586	890
Domates (Sofralık)	8307	45973
Kabak (Sakız)	75	159
Bal Kapağı	56	141
Soğan (Taze)	436	565
Turp (kırmızı)	101	160
Turp (Beyaz)	5	10

Kaynak: TÜİK

Tarımsal Üretim Meyve Üretimi

Ürün adı	Meyve Veren Ağaç Sayısı	Meyve Vermeyen Ağaç Sayısı	Toplu Meyvelerin Alanı (Dekar)	Verim (Kg/Meyve veren Ağaç)	Üretim Miktarı (Ton)
(Sofralık Uzüm, Çekirdekli)	0	0	410	566	232
(Elma Golden)	107.601	64.306	8.663	45	4.846
Elma (Starking)	96.401	185.008	10.579	47	4.507
Elma (Amasya)	1.641	6.086	332	41	67
Elma (Granny Smith)	901	4.054	255	36	32
(Diğer Elmalar)	88.347	72.112	7.058	42	3.700
Armut	71.614	21.426	3.224	35	2.505
Ayva	2.929	1.126	140	35	103
Kayısı	73.773	32.165	2.910	32	2.338
Zerdali	1.436	1.144	95	26	38
Kiraz	32.273	7.016	1.351	33	1.054
Vişne	34.304	13.725	1.340	37	1.259
Şeftali	741	999	70	28	21
Erik	31.269	7.396	1.239	42	1.328
Çilek	0	0	6	500	3
Badem	109	901	9	18	2
Ceviz	185.446	88.125	21.379	32	5.857

Kaynak: TÜİK

Van İli Tarımsal Kredi Kullanımı

TARIMSAL KREDİ KULLANIMI (TL)	
2017	2018
371.978.000	409.520.000

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı

TRB2 Bölgesi'nde bulunan Tarım Kredi Kooperatifleri tarafından 2017 yılında üreticilere 371.978.000 TL kısa ve orta vadeli kredi imkanı sunulmuştur. Tarım Kredi Kooperatifleri'nin son iki yılda ülke genelinde vermiş oldukları kredi miktarı artarken, TRB2 Bölgesi için ise yaklaşık artış % 10'dur.

Örgütlenme

	TARIM KREDİ KOOPERATİFİ	TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ	SULAMA KOOPERATİFİ	SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFİ	PANCAR EKİCİLERİ KOOPERATİFİ
KOOP. SAYISI	3	142	8	7	1

Kaynak: GTHM,2018

Kırsal kesimde üreticilerin karşılaştığı en önemli sorunlardan biri de ürüne istenen düzeyde katma değer kazandırılmamasıdır. Bu sebeple kooperatiflerin oluşması ile kişilerin tek başına yapamadıkları ve birlikte yapmalarında fayda bulunan ekonomik faaliyetlerin daha düşük maliyetle yapılması ve üretime yüksek katma değer kazandırılması sağlanabilecektir.

Tarımsal Üretim Seracılık

Çaldıran ilçesinde jeotermal enerji ile ısıtılan seralarda örtü altı tarımın ilimizde giderek arttığını göstermektedir. Tesiste üretilen doğal domatesler il tarımının temel ürünü olmuştur. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından desteklenen bir projeye eksi 46 derecede kadar düşen Ayrancılar bölgesinde jeotermal enerji ile ısıtılan seralar 34 bin metrekare alan üzerine kurulu olup 120 kilometre boru döşenerek ısıtılırken, 30'u kadın 45 kişi istihdam ediliyor.

Sebze tarımı birim alandan elde edilen yüksek verim ve sağladığı net gelir nedeniyle, geleneksel sebze üreticilerine ek olarak birçok girişimcinin ilgi odağı olmuştur. Bu durum, geleneksel üretici görünümüne yeni bir boyut kazandırmış ve tarımsal işletmelerin şekillerinde de önemli yapısal değişikliklere neden olmaktadır.

Sebze üretimi ülkenin hemen her bölgesinde yapılmakla birlikte bölgelerin ekolojik yapısına ve büyüklüğüne bağlı olmak kaydıyla toplam tarımsal üretim alanı içindeki oranı değişmektedir. TRB2 Bölgesi'nin toplam tarım alanlarının % 0,9'unda sebze üretimi yapılmaktadır.

Agro-Ekolojik Alt Bölgeler

Van ili 3 agro-ekolojik alt bölgeye ayrılmış ve haritalandırılmıştır. Merkez İlçe-Edremit-Erciş-Muradiye-Gevaş Alt Bölgesi 245 günlük yetiştirme periyoduna sahip süreyle ürün yetiştirme açısından ilde en iyi koşula sahip Alt Bölgelerdir. (15 Mart-14 Kasım) ancak Van Gölünün etkisi görülen bu bölgenin sahip olduğu toprağın %46,35'i V-VIII. Sınıftır Gürpınar-Başkalesaray-Özalp-Çaldıran Alt Bölgesi sert kış şartlarından dolayı 209 günlük yetiştirme periyoduna sahiptir. (5 Nisan-1 Kasım) Çatak-Bahçesaray Alt Bölgesinde bulunan Siirt Vadisi sahip olduğu klima özelliğinden dolayı değişik ürünlerin yetiştirilme avantajına sahipse de arazinin çoğunluğunun orman bölgesi olması ve kış süresinin uzun sürmesi önemli bir dezavantajdır.

Tarımsal Üretim Örtü Altı Tarım Üretilen Ürünler

Ürünler	Üretim (ton)
Marul (Kıvırcık)	11
Marul (Göbekli)	21
Marul (Iceberg)	4
Biber (Dolmalık)	16
Biber (Sivri)	74
Biber (Çarliston)	4
Hıyar (sofralık)	471
Domates (Sofralık)	2.024
Soğan Taze	35
Maydanoz	6
Roka	4
Turp (kırmızı)	25
Toplam	2.695

Kaynak: TÜİK

Çaldıran ilçesinde jeotermal enerji ile ısıtılan seralarda örtü altı tarımın ilimizde giderek arttığını göstermektedir. Tesiste üretilen doğal domatesler il tarımının temel ürünü olmuştur. Sera alanlarının artış göstermesi ile örtü altı tarım ile üretilen ürünlerde yıllar itibariyle artış göstermektedir.

PROJELER

Kırsal Kalkınma Yatırımlarını Destekleme Programları

DESTEK KAPSAMI	Tarımsal ürünlerin işlenmesi, depolanması ve paketlenmesine yönelik yeni yatırımlar ile mevcut faal olan veya olmayan tesislerin kapasite artırımı ve teknoloji yenilenmesine yönelik yatırımlar ya da kısmen yapılmış yatırımların tamamlanmasına yönelik yatırımlar.
KİMLER BAŞVURABİLİR YATIRIM KONULARI	Gerçek ve tüzel kişiler <ul style="list-style-type: none"> • Bitkisel ürün işlenmesi, paketlenmesi ve depolanması • Hayvansal ürün işlenmesi, paketlenmesi ve depolanması • Su ürünleri işlenmesi, paketlenmesi ve depolanması • Tarımsal ürünlerin depolanması (çelik silo) • Soğuk hava deposu • Alternatif enerji kaynakları kullanan yeni seraların yapına yönelik yatırımlar tarımsal faaliyetlere yönelik alternatif enerji kaynaklarından jeotermal, biyogaz, rüzgâr ve güneş enerjisi üretim tesisleri • Hayvansal orjinli gübre işlenmesi ve paketlenmesi • Koyun keçi ve manda yatırımında sabit yatırımlar
YATIRIM TUTARI VE DESTEK ORANI	<ul style="list-style-type: none"> • Hibe Esas Yatırım Miktarı <ul style="list-style-type: none"> ✓ Gerçek Kişilerde :150.000 TL ✓ Tüzel Kişilerde :600.000 TL • Hibe Desteği Oranı :%50

Bireysel Sulama Yatırımlarının Desteklenmesi

DESTEK KAPSAMI	Kırsal alanda ekonomik ve sosyal gelişmeye katkı sağlamak için, belirlenmiş bireysel sulama makine ve ekipmanları alımlarını ve yerinde montajını desteklemek amacıyla yapılması gerekenlere ilişkin hususları kapsar.
KİMLER BAŞVURABİLİR YATIRIM KONULARI	Gerçek ve Tüzel Kişiler ile Köylere Hizmet Götürme Birlikleri ve Sulama Kooperatifleri <ul style="list-style-type: none"> ✓ Tarla içi damla sulama sistemi kurulması ✓ Tarla içi yağmurlama sulama sistemi kurulması ✓ Tarla içi mikro yağmurlama sulama sistemi kurulması ✓ Lineer sistem yağmurlama sulama makinesi alınması ✓ Center Pivot sistem yağmurlama makinesi alınması ✓ Tamburlu sistem yağmurlama sulama makinesi alınması ✓ Güneş enerjili sulama sistemleri kurulması ✓ Trafo uyarı sistemleri kurulması ✓ Ön ödemeli kartlı su sayaçları alınması ✓ Manuel çalışan basınçlı sulama tesislerinin otomasyona dönüştürülmesi
YATIRIM TUTARI VE DESTEK ORANI	<ul style="list-style-type: none"> • Gerçek kişiler için :50.000 TL • Tarımsal amaçlı şirketler için :100.000 TL • Sulama koop. Ve köylere hizmet götüren bir. İçin:200.000 TL • Hibe desteği oranı :%50

PROJELER

Makine ve Ekipman Alımlarının Desteklenmesi Programı

DESTEK KAPSAMI	Kırsal alanda ekonomik ve sosyal gelişmeye katkı sağlamak için, belirlenmiş bireysel sulama makine ve ekipmanları alımlarını ve yerinde montajını desteklemek amacıyla yapılması gerekenlere ilişkin hususları kapsar.
KİMLER BAŞVURABİLİR DESTEKLENEN MAKİNE-EKİPMANLAR	<p>Gerçek ve Tüzel Kişiler</p> <ul style="list-style-type: none"> • Anıza doğrudan ekim makinesi • Arıcılık mak. ve ekipmanı • Balya makinesi • Canlı balık nakil tankı • Çeltik fide dikim makinesi • File sistemi kurulması • <u>Bıçer bağlar</u> • Mibzer • Pamuk toplama makinesi • Pancar söküm makinesi • Patates söküm makinesi • Pülverizatör • Sap parçalama makinesi • Sap toplama saman makinesi • Silaj makinesi • Süt sağım ünitesi ve soğutma tankı • Gübre dağıtım makinesi • Taş toplama makinesi • Yem hazırlama makinesi • Zeytin hasat makinesi • Tambur filtre • Su ürünlerinde buzlama makinesi • Balıkçı gemilerinde soğuk depo • Su ürünleri için kuluçka dolabı • El traktörü • Güneş kolektörü • Sıra arası çapa makinesi
YATIRIM TUTARI VE DESTEK ORANI	<ul style="list-style-type: none"> • Hibe Esas Yatırım Miktarı <ul style="list-style-type: none"> ✓ Gerçek Kişilerde:50.000 TL ✓ Tüzel Kişilerde:100.000 TL • Hibe Desteği Oranı:%50

PROJELER

İpard Kapsamında Verilen AB Hibe Destekleri

TEDBİR ADI	DESTEĞE HARCAMA LİMİTLERİ (EN AZ-EN FAZLA) (AVRO)	ESAS DESTEK ORANI (%)
101-1 Süt üreten tarımsal işletmelere yatırım	15.000-1.000.000	50-65
101-2 Et üreten tarımsal işletmelere yatırım		
• Bütçe Kalemi-1 (kırmızı et)	20.000-1.000.000	50-65
• Bütçe Kalemi-2 (kanath eti)	15.000-500.000	50-65
103-1 Süt ve süt ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması		
• Bütçe Kalemi-1(süt işleme tesisleri)	50.000-3.000.000	50
• Bütçe Kalemi-2 (süt toplayan üretici örgütleri)	25.000-1.000.000	50
103-2 et ve et ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması		
• Bütçe Kalemi-1 (kırmızı et işleme ve pazarlama)	30.000-3.000.000	50
• Bütçe Kalemi-2 (kanath eti işleme ve pazarlama)	30.000-3.000.000	50
103-3 Meyve ve sebzelerin işlenmesi ve pazarlanması	50.000-1.250.000	50
103-4 Su ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması	50.000-1.500.000	50
302-1 çiftlik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi	5.000-250.000	50
302-2 Yerel ürünlerin ve mikro işletmelerin geliştirilmesi	10.000-250.000	50
302-3 Kırsal turizm	15.000-400.000	50
302-4 Kültür balıkçılığının geliştirilmesi	15.000-200.000	50

Van'da Tarımsal Yatırım İçin Uygun Sektörler ve Alanlar

Kırmızı Et Üretimi

Van sahip olduğu geniş meraları ile özellikle büyükbaş ve küçükbaş et hayvancılığı için önemli bir potansiyeli barındırmaktadır. Van'daki mera varlığı ülkemizin mera varlığının %10' unu oluşturmaktadır.

Kırmızı Et Üretimi

Van'daki hayvancılık işletmelerinin küçük ve düşük verimli olması ve ilin geniş yem bitkisi üretim alanlarına sahip olması, 100 baş üzeri kapasiteli süt sığırcı işletmeleri için önemli bir rekabet avantajı sunmaktadır.

Organik Tarım ve İyi Tarım Sektörü

İlde kimyevi gübre ve tarımsal ilaç kullanımı düşük seviyededir. Birçok ürün doğal olarak üretilmektedir. Özellikle Bahçesaray, Çatak ve Gevaş ilçelerinde yapılan geleneksel üretim ile ilin genelinde yapılan bal üretimi başta olmak üzere Van'da bitkisel ve hayvansal organik tarım ve iyi tarım yatırımlarını cazip kılmaktadır.

Meyvecilik ve Yaz Sebzeçiliği

Meyvecilikte ve sebzeçilikte Van'ın geç hasat avantajı pazarda önemli bir avantaj sağlamaktadır. Özellikle kiraz hasadının Ağustos ayına kadar devam etmesi kiraz üretimini önemli kılmaktadır.

Kırsal Turizm

Kırsal alanda çiftliklerin geleneksel yapıda olması, kırsal alanın otantik özellikleri, dağ, yayla, göl, kış turizmi potansiyelinin yüksek olması ilde eko turizm için önemli fırsatlar sunmaktadır.

Su Ürünleri Yetiştiriciliği

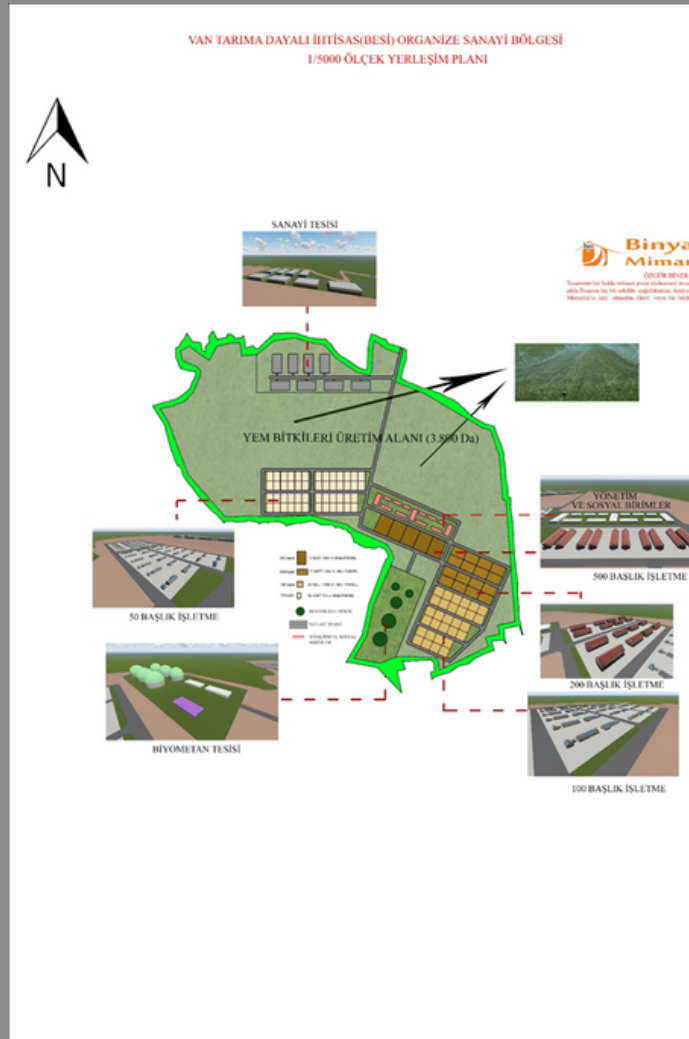
Van alabalık yetiştiriciliği için önemli su kaynaklarına sahiptir. Van gölü ve Erçek göllerinde her yıl 7.000 ton civarında inci kefalı balığı istihali gerçekleştirilmektedir.

GELİŞME EKSENLİ: EKONOMİK DÖNÜŞÜM VE BÜYÜME

Tarıma ve Hayvancılığa Dayalı Sanayinin Geliştirilmesi

Küçükbaş hayvancılıkta- Gürpınar ilçesi başta olmak üzere Van ili (3.166.236 küçükbaş) öne çıkmaktadır. Özellikle Van'da hem entegre et ve süt tesislerinin hem de hayvancılığa dayalı ürün paketleme tesislerinin özendirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Van ilinde bulunan ve 563 dönümlük arazi ve 24.000 m² kapalı alana sahip olan VANET A.Ş entegre et tesisi ve mücavir alanı hayvansal üretime dayalı kümelenme potansiyeli taşımaktadır. Ayrıca Van Erciş ilçesi şeker pancarında ve Gevaş ise meyvecilikte öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra projesi tamamlanan ve en kısa süre içerisinde faaliyete geçecek olan TDİOSB projesi ile hayvancılığa dayalı sanayileşme hız kazanacaktır.

Tarım ve hayvancılıkta en büyük problem bu alandaki kişilerin ortak hareket etme alışkanlıklarının olmamasıdır. Kooperatifleşmeye gidilip ortak hareket edildiği takdirde ölçek ekonomisi sayesinde verimlilik artacaktır. Verimliliğin artmasıyla artı değer ve sonrasında sanayi entegrasyonu sağlanabilecektir.

Van'da Tarım ve Hayvancılıkla İlgili Eğitim Birimleri

Tarım sektöründe bölgenin en önemli sorunlarından biri çiftçi eğitiminin yetersiz olmasıdır. Bu nedenle bölge için çiftçi eğitimine özel bir önem verilmelidir.

Ülkemizde 2009 yılından beri tarımsal danışmanlık hizmeti satın alan tarımsal işletmelerin desteklenmesi uygulaması devam etmektedir. Bununla tarımsal yayım ve danışmanlık sisteminin çoğulcu, etkin ve verimli bir yapıya kavuşması amaçlanmaktadır. Bölge'de çiftçi eğitim kapasitesinin geliştirilmesi için tarımsal yayım ve danışmanlık sisteminin etkili uygulaması önem arz etmektedir.

Bununla beraber, bölgedeki üniversiteler, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, özel sektör gibi aktörlerin işbirliği içinde çiftçi eğitim çalışmalarının yapılması ve yürütülen çalışmaların etkinliğinin sağlanması gerekmektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığının istihdam ettiği köy tarım danışmanları, etkin çiftçi eğitimi için önemli bir fırsattır. Ancak, görev alanlarında hizmet için alt yapı eksikliklerinin giderilmesi gerekir. Paydaşlar arası işbirliği ile köy tarım danışmanları yönetiminde demonstrasyon alanları oluşturularak burada çiftçilere verimli ve yeni tarım teknikleri gösterilmesi hedeflenmektedir. Bölge'de hayvancılık uygulama ve eğitim çiftlikleri kurularak çiftçi eğitiminde kullanılması amaçlanmaktadır. Teorik ve uygulamalı eğitim ile sürü yönetimi ve çobanlık konusunda nitelikli insan kaynağı yetiştirilecektir.

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bölümleri

BAHÇE BİTKİLERİ BÖLÜMÜ
BAHÇE BİTKİLERİ ANA BİLİM DALI
BİTKİ KORUMA BÖLÜMÜ
ENTOMOLOJİ ANA BİLİM DALI
FİTOPATOLOJİ ANABİLİM DALI
BİYOSİSTEM MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ
ARAZİ VE SU KAYNAKLARI ANABİLİM DALI
TARIMSAL ENERJİ VE SİSTEMLERİ ANABİLİM DALI
TARIMSAL MAKİNE SİSTEMLERİ ANABİLİM DALI
TARIMSAL YAPILAR ANABİLİM DALI
PEYZAJ MİMARLIĞI BÖLÜMÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI
TARIM EKONOMİSİ BÖLÜMÜ
TARIM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI
TARIM POLİTİKASI VE YAYIM ANABİLİM DALI
TARIMSAL BİYOTEKNOLOJİ BÖLÜMÜ
BİTKİSEL BİYOTEKNOLOJİ ANABİLİM DALI
ENZİM VE MİKROBİYAL BİYOTEKNOLOJİ ANABİLİM DALI
HAYVANSAL BİYOTEKNOLOJİ ANABİLİM DALI
TARLA BİTKİLERİ BÖLÜMÜ
TARLA BİTKİLERİ ANABİLİM DALI
TOPRAK BİLİM VE BİTKİSEL BESLEME BÖLÜMÜ
TOPRAK ANABİLİM DALI
ZOOTEKNİ BÖLÜMÜ
HAYVAN YETİŞTİRME VE ISLAHI ANABİLİM DALI
BİYOMETRİ VE GENETİK ANABİLİM DALI
YEMLER VE HAYVAN BESLEME ANABİLİM DALI

Van'da Tarım ve Hayvancılıkla İlgili Eğitim Birimleri Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi

BESİN/GIDA HİJYENİ VE TEKNOLOJİSİ
BESİN HİJYENİ VE TEKNOLOJİSİ ANABİLİM DALI
KLİNİK BİLİMLERİ BÖLÜMÜ
CERRAH ANABİLİM DALI
DOĞUM VE JİNEKOLOJİ ANABİLİM DALI
DÖLLENME VE SUNİ TOHUMLAMA ANABİLİM DALI
İÇ HASTALIKLARI ANABİLİM DALI
KLİNİK ÖNCESİ BİLİMLER BÖLÜMÜ
FARMOKOLOJİ VE TOKSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
MİKROBİYOLOJİ ANABİLİM DALI
PARAZİTOLOJİ ANABİLİM DALI
PATOLOJİ ANABİLİM DALI
VİROLOJİ ANABİLİM DALI
VETERİNER HEKİMLİĞİ TEMEL BİLİMLER BÖLÜMÜ
ANATOMİ ANABİLİM DALI
BİYOKİMYA ANABİLİM DALI
FİZYOLOJİ ANABİLİM DALI
HİSTOLOJİ VE EMRİYOLOJİ ANABİLİM DALI
VETERİNER HEKİMLİĞİ VE DEONTOLOJİ ANABİLİM DALI
ZOOTEKNİ VE HAYVAN BESLEME BÖLÜMÜ
BİYOİSTATİSTİK ANABİLİM DALI
GENETİK ANABİLİM DALI
HAYVAN BESLEME VE BESLENME HASTALIKLARI ANABİLİM DALI
HAYVANCILIK İŞLETME EKONOMİSİ ANABİLİM DALI
ZOOTEKNİ ANABİLİM DALI

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Diğer Bölümler ve Programlar

- ➔ Gevaş Meslek Yüksek Okulu Süt ve Besi Hayvancılığı Programı
- ➔ Gevaş Meslek Yüksek Okulu Organik Programı
- ➔ Özalp Meslek Yüksek Okulu Bahçe Tarımı Programı
- ➔ Özalp Meslek Yüksek Okulu Tarla Bitkileri Programı
- ➔ Özalp Meslek Yüksek Okulu Gıda İşletme Bölümü
- ➔ Özalp Meslek Yüksek Okulu Gıda Teknolojisi Programı
- ➔ Muradiye Meslek Yüksek Okulu Peyzaj ve Süt Bitkileri Programı
- ➔ Başkale Meslek Yüksek Okulu Organik Tarım Bölümü
- ➔ Erciş Meslek Yüksek Okulu Seracılık Bölümü

İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesine Yönelik Projeler

- 1- Tarımsal yayım ve danışmanlık hizmeti satın alan işletmelerin desteklenmesi” uygulamasının etkinliğinin artırılması
- 2- Köy tarım danışmanlarının hizmet etkinliğinin artırılması
- 3- Hayvancılık uygulama ve eğitim merkezleri kurulması
- 4- Sürü yönetimi ve çobanlık eğitimi verilmesi
- 5- İşbaşı çiftçi eğitimlerinin yapılması

Tarım ve Hayvancılık İle İlgili Kurum İrtibatları

KURUM	ADRES	TELEFON	FAKS	WEB/E-POSTA
TARIM VE ORMAN BAK. TARIMSAL YATIRIMCI DANIŞMA OFISI (TARYAT) EKONOMİ BAKANLIĞI-TEŞVİK UYGULAMA VA YABANCI SERMAYE GENEL MUD.	ESKİŞEHİR YOLU 9. KM YENİ BINA 14. KAT LODUMLU/ANKARA	0 312 258 84 52/0312 258 84 09	0 312 258 85 16	www.taryat.gov.tr
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI- VAN İL MUD.	INONU BULVARI NO:36 06510 EMEK/ANKARA	0312 444 63 63		www.ekonomi.gov.tr tevsik@ekonomi.gov.tr
TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU- VAN İL KOORDİNATORLUGU VAN VALİLİĞİ	ERCIŞ YOLU VAN CITY İŞ MERKEZİ 65100/VAN	0432 222 02 37	0432 222 00 67	www.vantarim.gov.tr
DOĞU ANADOLU KALKINMA AJANSI (DAKA)	BAHÇIVAN MAH. K.KARABEKİR CAD. TURSAK APT. 66/A/ VAN	0432 210 23 33	0432 214 17 77	
	CUMHURİYET CAD. HUKUMET KONAGI 65100 ŞEREFİYE/VAN	0432 214 96 42	0432 215 86 17	www.van.gov.tr van@icisleri.gov.tr
	ŞEREFİYE MAH. M.FEVZİ ÇAKMAK CAD. no:27 65100 merkez/Van	0432 215 65 55	0432 215 65 54	www.daka.org.tr bilgi@daka.org.tr

İlde Yatırımcıları Destekleyen Önemli Kurumlar

- ◆ Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı
- ◆ Van Ticaret ve Sanayi Odası
- ◆ Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
- ◆ Van OSB Müdürlüğü
- ◆ Van Esnaf ve Sanatkarlar Odası
- ◆ Van Ziraat Odası
- ◆ Van Ticaret Borsası

Van'da Tarıma Yatırım Yapmak İçin 10 Neden

- 1-İlin geniş mera varlığı ile (1.359.022 ha) büyük baş ve küçükbaş hayvan besiciliği için önemli potansiyel taşıması,
2. İlde geniş alanlarda (106.117 ha) yem bitkileri üretiminin yapılmasının özellikle süt sığırcılığı için büyük avantaj oluşturması,
3. Gelişmekte olan önemli dış pazarlara (Türk Cumhuriyetleri, Rusya Federasyonu, İran ve Irak) yakın olması,
4. Alabalık yetiştiriciliği için önemli su kaynaklarına sahip olması ve iç su balıkları üretiminde önemli bir yer tutan inci kefali balığının (yılda 7.607 ton) tüm istihsal sahalarının ilde bulunması,
5. İlin geleneksel üretim çeşitliliği fazla aynı zamanda tarımsal kirliliğinin düşük olması nedeniyle organik tarıma ve iyi tarıma elverişli olması ve otantik özellikleri ile eko turizm için önemli fırsatlar sunması,
6. Yaz sebzeciliği için rekabet avantajı ve mukayeseli üstünlüğe sahip olması,
7. Kiraz üretiminde geç dönem hasat avantajı bakımından stratejik üstünlüklere sahip olması,
8. Çevre iller ile etkileşim gücünün yüksek olması ve genç işgücünün fazla olması,
9. İlde bitkisel ve hayvansal üretimin giderek artmasının tarıma dayalı sanayi yatırımlarını ihtiyaç haline getirmesi,
10. Son yıllarda bölgede hayvancılık, meyvecilik, sebzecilik yatırımlarına olan ilginin artması ve halı hazırda bölgede yapılmayan damızlık düve yetiştiriciliği ile fide ve fidan üretimine yönelik yatırımların cazip hale gelmesi.